

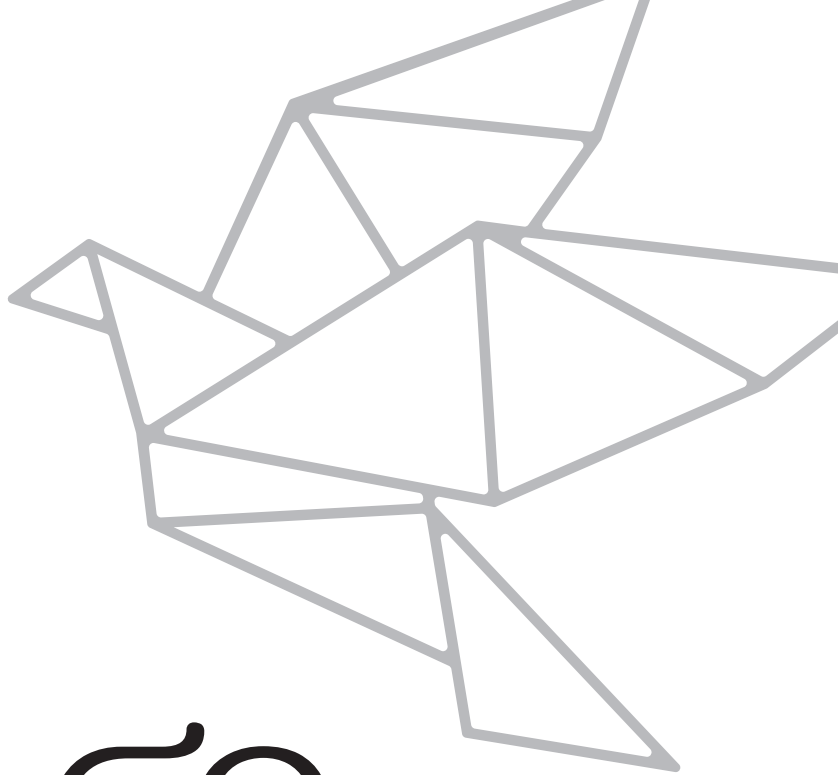

๕๖ ปี วีรชนยังยืนเด่น โดยท้าวทลาย ตุลาฯ

ศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วินิจจะกุล
ศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข

กษิติศ อนันท์นาร
บรรณาธิการ

๔๑ ปี วีรชนยังยืนเด่น
โดยท้าวทูล
๑ ตูลาฯ

๔๑ ปี ๖ ตุลาคม: วีรชนยังยืนเด่นโดยทำทนาย

ธงชัย วินิจจะกุล
สุรชาติ บำรุงสุข

ISBN 978-616-8139-08-0
พิมพ์ครั้งแรก ๖ ตุลาคม ๒๕๖๐ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

จัดทำโดย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เลขที่ ๒ ถนนพระจันทร์
แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
ที่ปรึกษา ปริญญา เทวานฤมิตรกุล
บรรณาธิการ กษิติศ อนันทนาธร
ปกและรูปเล่ม นริศรา สายสงวนสัจย์
พิสูจน์อักษร วรวิทย์ พงษ์พิจิตร

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ธงชัย วินิจจะกุล.

๔๑ ปี ๖ ตุลาคม: วีรชนยังยืนเด่นโดยทำทนาย. -- กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐.

๘๘ หน้า.

๑. ไทย-การเมืองและการปกครอง-ปาฐกถา. ๒. ไทย-ประวัติศาสตร์-กรุงรัตนโกสินทร์, ๒๕๑๙. I. สุรชาติ บำรุงสุข, ผู้แต่งร่วม. I. ชื่อเรื่อง.

๓๒๐.๙๕๕๓

ISBN 978-616-8139-08-0

พิมพ์ที่ หจก. ภาพพิมพ์
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๗๙ ๙๑๕๕-๖

๔๑ ปี ๖ ตุลาคม

วีรชนยังยืนเด่น โดยท้าทาย

ศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วินิจจะกุล
ศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข

นายกษิต ภิธานนาร
บรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในวาระ ๔๑ ปี
เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙
วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๐

คำนำ

เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ที่เกิดขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นเหตุการณ์ความรุนแรงที่สุดเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ที่ผู้คนที่มีความเชื่ออย่างหนึ่ง เช่นฆ่าทารุณผู้คนที่มีความเชื่ออีกอย่างหนึ่ง โดยกระทำการในลักษณะล้อมปราบ ที่เจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้ลงมือเองด้วย จนชาวต่างประเทศถึงกับเรียกเหตุการณ์นี้ว่า Thammasat University Massacre ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้ว ผู้ที่เสียชีวิตในวันนั้น ไม่ได้แต่นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เท่านั้น หากยังมีนักศึกษามหาวิทยาลัยอื่น เช่น จุฬาลงกรณ์ และมหิดล ทั้งยังมีประชาชนคนทั่วไปอีกจำนวนไม่น้อย

ปี ๒๕๕๙ เป็นวาระที่เหตุการณ์นี้ครบรอบ ๔๐ ปี กิจกรรมรำลึกเหตุการณ์นี้จึงได้จัดใหญ่มากกว่าทุกปีที่ผ่านมา โดยมีรายการสำคัญคือการปาฐกถาของ ศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข และศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วินิจจะกุล ซึ่งเป็นแกนนำนิสิตนักศึกษาในเวลานั้น ปาฐกถาพิเศษทั้งสองรายการได้อย่างให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้คนร่วมสมัยเป็นอย่างมาก มหาวิทยาลัยจึงได้นำมาจัดพิมพ์เป็นที่ระลึกสำหรับการจัดกิจกรรมรำลึก เหตุการณ์วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ในปีนี้ ทำนองเดียวกับที่มีหนังสือวันปรีดี พนมยงค์ และวันสันติภาพไทย

ในนามของคณะกรรมการจัดงานรำลึก และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผมหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้คนร่วมสมัยและคนรุ่นหลังได้ศึกษา และเรียนรู้บทเรียนจากเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ และสิ่งที่ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในห้วงเวลานั้น ได้เคยเขียนไว้ว่า “ประชาธิปไตย เสรีภาพของประชาชน สันติสุข และความผาสุกของประชาชน เป็นสิ่งที่ผมปรารถนา”^๑

---

^๑ จดหมายของอาจารย์ป๋วย ถึงอาจารย์ธงชัย วินิจจะกุล ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๑.

ยังคงเป็นสิ่งที่พวกเราปรารถนา และมุ่งมั่นที่จะได้มา
เสมอมา โดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์หวังว่าความ
ปรารถนาของอาจารย์ป๋วยนี้จะเกิดขึ้นจริงในประเทศ
ไทยของเราได้ในที่สุด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล

รองอธิการบดีฝ่ายบริหารและความยั่งยืน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประธานคณะกรรมการจัดงานรำลึก ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

สารบัญ

- ๔   คำนำ**
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล
- ๘   ๔๐ ปี เปลี่ยนผ่านประเทศไทย:
๔๐ ปีที่เปลี่ยน – ๔๐ ปีไม่ผ่าน?**
ศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข
- ๓๘   ภาพเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙**
AP Photo
- ๕๒   คนยังคงยืนเด่นโดยท้าทาย**
ศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วินิจจะกุล

๔๐ ปี
เปลี่ยนผ่าน
ประเทศไทย:

๔๐ ปี
ที่เปลี่ยน-

๔๐ ปี
ไม่ผ่าน?

ศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข
คณรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียน ท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ญาติวีรชน ๖ ตุลา เพื่อนมิตร และผู้มีเกียรติทุกท่าน

วันนี้เป็นอีกครั้งหนึ่งที่พวกเราได้มีโอกาสพบกัน
แต่ผมเชื่อว่าการพบกันวันนี้คงต้องยอมรับว่า ไม่ได้อยู่ใน
ภาวะที่สถานการณ์การเมืองไทยเป็นปกติ แต่ไม่ว่า
สถานการณ์การเมืองจะเป็นปกติหรือไม่เป็นปกติ ไม่ว่า
การเมืองไทยจะมีรัฐบาลทหารหรือมีรัฐบาลพลเรือน ผม
คิดว่าเรายืนยันที่จะจัดงานรำลึก ๖ ตุลากันทุกปี

ผมคิดว่าการจัดงาน ๖ ตุลาในปีนี้อาจจะดูเหมือน
เป็นวาระสำคัญ สำคัญคือหนึ่งผมคิดว่าเป็นเพราะการ
เดินทางในอายุของคนในเหตุการณ์ ๖ ตุลา ผมคิดว่า
วันนี้ถ้าให้ตัวเลขก็อยู่ประมาณอายุ ๖๐ หรือเริ่ม ๖๐ ที่
เป็นตัวเลขบวก เพราะฉะนั้นแน่นอนครบ ๕๐ ปีผ่านไป
ความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์ ๖ ตุลา ผมคิดว่าเป็น
ปัญหาโดยตัวของมันเอง

ประวัติศาสตร์ชุดนี้เป็นประวัติศาสตร์ที่ถูกลืมใน

---

๑ ปาฐกถาพิเศษในงานรำลึกวีรชน ๖ ตุลา ครบรอบ ๕๐ ปี เช้าวันที่
๖ ตุลาคม ๒๕๕๙ ณ สวนประติมากรรมประวัติศาสตร์ ธรรมศาสตร์
กับการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระ
จันทร์.

ศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข ขณะแสดงปาฐกถา
(ที่มา: Facebook – บันทึก ๖ ตุลา – Documentation of 6 Oct)

บริบทสังคมไทย ผมคิดว่าวันนี้ไม่จำเป็นต้องพูดถึงการ
ชำระประวัติศาสตร์ เพราะเอาเข้าจริง ๆ แล้ว เหตุการณ์
หลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นในวันนั้น จนถึงวันนี้ก็ยังมี ความ
คลุมเครือ หลายสิ่งหลายอย่างในวันนั้น วันนี้เราเริ่ม
เห็นข้อมูลที่เปิดเผยมากขึ้น เริ่มเห็นภาพหลายๆ ภาพ
ที่ปรากฏจากผู้สื่อข่าวสำนักข่าวต่างประเทศ ที่เริ่มถูก
เปิดเผยออกมามากขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปีนี้เป็น
ปีแรกที่ผมทราบด้วยความยินดีว่า มีเพื่อนๆ มีพวกเรา

ที่มีส่วนร่วมหลายคน ตัดสินใจที่จะทดลองตรวจสอบว่า
ตกลงจริง ๆ แล้วที่ต้นมะขามสนามหลวงมีผู้เสียชีวิต
กี่ราย หลังเหตุการณ์ปี ๒๕๑๙ เราคิดว่า ๑ ระยะเวลา
ผ่านไป เราคิดว่าเป็น ๒ ลักพักหนึ่งเราเชื่อว่า ๓ แต่วันนี้
เริ่มมีเสียงยืนยันว่ามีคนถูกแขวนคอมุมสนามหลวงที่เรา
เห็นอาจจะตก ๔-๕ คน ไม่นับรวมคนที่ถูกเผา

เหตุการณ์เหล่านี้ ผมคิดว่ามันทำให้ประวัติศาสตร์
ของเหตุการณ์เดือนตุลาในส่วนหนึ่งเป็นเหมือน
ประวัติศาสตร์ที่ถูกปกปิด เพราะสำหรับผู้ใช้อำนาจรุนแรง
ในวันนั้น เหตุการณ์เหล่านี้เป็นประจักษ์พยานอย่างดีถึง
ความผิดพลาดของพวกเขาก็เกิดขึ้น ในอีกมุมหนึ่งผม
คิดว่าประวัติศาสตร์ชุดนี้เป็นข้อเตือนใจ แต่ในข้อเตือนใจ
ตอบเราได้อย่างหนึ่ง วันนี้ครบรอบ ๔๐ ปี เราเห็นการ
เดินทางของการเมืองไทยในช่วง ๔๐ ปี ถ้าผมจะทดลอง
เปรียบเทียบการเดินทางของการเมืองไทยเหมือนรถไฟ ผม
คิดว่าพวกเรา ท่านทั้งหลายตอบได้ดีเหมือนกับผมว่า
การเดินทางของการเมืองไทยไม่ใช่รถไฟความเร็วสูงและ
ก็อาจจะไม่ใช่รถไฟความเร็วปกติอย่างที่เรารู้เห็น

ในหลายปีที่ผ่านมา ในฐานะที่ต้องสอนในคณะ
รัฐศาสตร์ ผมกำลังเริ่มรู้สึกว่าการเมืองไทยเป็นเหมือน
รถไฟที่ปรากฏอยู่ใน ๒ รูปแบบ

รถไฟรูปแบบหนึ่งเป็นเหมือนรถไฟเด็กเล่นที่วิ่งวนไปมา การเปลี่ยนผ่านของการเมืองไทยเหมือนกับรถไฟที่ลูกๆ เราเล่น แล้ววิ่งวนกลับไปกลับมา การวิ่งไปข้างหน้าของรถไฟเป็นเพียงการบอกว่า ในที่สุดแล้วรถไฟจะวิ่งกลับมาที่จุดเดิม ถ้าเป็นแบบนี้การเปลี่ยนผ่านของรถไฟ ที่วิ่งเป็นวงกลมตอบกับเราได้อย่างหนึ่ง การเปลี่ยนผ่านไม่ใช่หลักประกันที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง การเปลี่ยนผ่านในรูปลักษณะเช่นนี้ไม่น่าไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย แต่การเปลี่ยนผ่านในรูปของรถไฟที่วิ่งเป็นวงกลมนั้น บอกกับเราว่า เป็นหลักประกันที่ดีสำหรับชนชั้นนำ เป็นหลักประกันที่ดีสำหรับผู้นำทหาร และเป็นหลักประกันที่ดีสำหรับบรรดากลุ่มอนุรักษ์นิยมทั้งหลายที่เชื่อว่า ในท้ายที่สุดแล้วการเมืองไทยจะไม่พัฒนา และในท้ายที่สุดแล้วการเมืองไทยจะอยู่ภายใต้การควบคุมของพวกเขา

ในอีกมุมหนึ่ง การเปลี่ยนผ่านของเหตุการณ์ ๔๐ ปี ผมคิดว่าไม่ต่างอะไรกับรถไฟเหาะที่วิ่งอยู่ในสวนสนุก รถไฟเหาะหรือ Roller Coaster ที่เราเห็นวิ่งวนอยู่ในสวนสนุกนั้น มีลักษณะวิ่งขึ้นวิ่งลง ช่วงหนึ่งก็วิ่งไปถึงจุดสูงสุด เมื่อถึงจุดสูงสุดก็จะวิ่งลงถึงจุดต่ำสุด ถ้าการเปลี่ยนผ่านของประเทศไทยอยู่ในรูปลักษณะเช่นนี้ รถไฟ

ที่วิ่งขึ้นสู่จุดสูงสุดก็คือการพัฒนาทางการเมืองที่เป็นจุดสูงสุดของการเมืองไทย แล้วเพียงชั่วระยะเวลาไม่นานเราก็จะเห็นรถไฟวิ่งทั้งดิ่งกลับลงมาสู่จุดต่ำสุด

สถานการณ์การเปลี่ยนผ่าน ๒ แบบที่ผมทดลองเปิดประเด็นกับท่านทั้งหลาย บ่งบอกกับเราว่านี่ไม่ใช่การเปลี่ยนผ่านเพียงแค่ ๔๐ ปี แต่ผมคิดว่าเหตุการณ์ ๔๐ ปีนั้น มันคงต้องถอยกลับไปสู่การเปลี่ยนผ่าน ไม่ว่าจะเป็นปี ๒๔๗๕ หรือการเปลี่ยนผ่านในปี ๒๕๑๖ แทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่เราจะมองย้อนกลับไป

การเปลี่ยนผ่านของประเทศไทยในปี ๒๔๗๕ ที่เป็นเหมือนการปฏิวัติประชาธิปไตยครั้งแรกในสังคมสยาม การปฏิวัติครั้งนี้อาจจะประสบความสำเร็จอย่างง่ายดายในเช้าวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ แต่ในท่ามกลางความสำเร็จการปฏิวัติประชาธิปไตยของสยามก็เผชิญกับปัญหามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสถานการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๒ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความแตกแยกในหมู่ผู้นำด้วยตนเอง สุดท้ายแล้วเราตอบได้ดีว่าเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ จบลงในปี ๒๔๘๘ รัฐประหารก็ตามมาในปี ๒๔๙๐

เป็นไปได้อย่างไรที่ระบอบทหาร ซึ่งครั้งหนึ่งใน

ช่วงสงครามเย็นกับฝ่ายอักษะจากปี ๒๔๘๔ จนถึงปี ๒๔๘๘ นั้นจะสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว เป็นไปได้ อย่างไรก็ตามในระยะเวลาเพียงไม่นานนัก กลุ่มทหารสามารถฟื้นตัวเองกลับขึ้นมายึดอำนาจอีกครั้งหนึ่งในสังคมไทย

๒๔๙๐ ไม่แต่เพียงบ่งบอกถึงการทำรัฐประหารครั้งแรกในสังคมไทยหลังจากการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ ๒ แต่รัฐประหาร ๒๔๙๐ บ่งบอกอย่างชัดเจนว่า การปฏิวัติประชาธิปไตยของสยามครั้งแรกนั้นถึงจุดสิ้นสุด ถ้าเป็นอย่างนี้ การปฏิวัติประชาธิปไตยครั้งแรกของสยามหรือการเปลี่ยนแปลงในปี ๒๔๗๕ นั้น ไม่น่าเชื่อแน่ครับ มีอายุเพียงแค่ ๑๕ ปี ว่าที่จริงแล้วก็คงไม่ต่างจากการปฏิวัติประชาธิปไตยครั้งที่ ๒ ของสังคมไทยในปี ๒๕๑๖

๒๔๗๕ ยืนได้ถึง ๑๕ ปี แต่การปฏิวัติประชาธิปไตยครั้งที่ ๒ ในปี ๒๕๑๖ ที่เป็นผลงานของพี่น้องประชาชน ผลงานของนิสิตนักศึกษา นั้น เอาเข้าจริง ๆ แล้ว มีอายุอยู่เพียง ๓ ปี

ในวิชารัฐศาสตร์ผมถูกสอนเสมอว่า รัฐบาลทหารรัฐประหาร เป็นข้อยกเว้นทางการเมือง ไม่ใช่กฎทางการเมือง แต่เมื่อเริ่มนั่งมองการเมืองไทยอย่างยาวนาน

เริ่มรู้สึกว่ารัฐประหารและการมีรัฐบาลทหารนั้นกำลังจะกลายเป็นกฎหมายกว่าเป็นข้อยกเว้น ผมมองจากชีวิตผม มีเพื่อนพ้องหลายคนที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกันในที่นี้ ผมคิดว่าคนรุ่นผมใช้ชีวิตอยู่กับ ๓ ท่านจอมพล ผมเติบโตในยุคจอมพล ป. ผมเป็นเด็กในยุคจอมพลสฤษดิ์ และผมเป็นวัยรุ่นจนเข้ามหาวิทยาลัยในยุคจอมพลถนอม ชีวิตผมผ่านช่วงจอมพล ๓ จอมพล เริ่มบ่งบอกอย่างชัดเจนประการหนึ่ง ชีวิตผมจนถึงเข้ามหาวิทยาลัยปีที่ ๑ ผมไม่เคยเห็นรัฐบาลพลเรือน ไม่เคยได้ยินชื่อนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง

ถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว ผมคิดว่าอาการที่ผมอธิบายกับท่านทั้งหลายว่า ปรากฏการณ์ของรถไฟที่เราเห็นในการเมืองไทย ไม่ว่าจะเป็นรถไฟที่วิ่งเป็นวงกลม รางถูกออกแบบให้รถไฟวิ่งกลับไปกลับมา หรือรางถูกออกแบบให้เป็นเหมือนรถไฟในสวนสนุกที่วิ่งขึ้นวิ่งลง มีอาการไม่ต่างกัน เพราะในท้ายที่สุดแล้ว การพัฒนาการเมืองของสังคมไทยจบลงด้วยการรัฐประหาร

วันนี้ ๔๐ ปีเราเริ่มเห็นชัดขึ้น เป็น ๔๐ ปีที่ผมคิดว่าถ้ามองพื้นที่ธรรมศาสตร์ มองพื้นที่สนามหลวง ในภาวะของการพัฒนาประชาธิปไตย ๔๐ ปีของเหตุการณ์

วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เป็นเหตุการณ์ที่อาจจะต่างจาก
ทุกครั้ง เพราะมีการใช้กำลังขนาดใหญ่จัดการกับผู้เห็น
ต่าง

ผมใช้ภาษาว่า “มีการใช้กำลังขนาดใหญ่จัดการ
กับผู้เห็นต่าง” สำหรับท่านทั้งหลายที่เป็นคนร่วมสมัยใน
ยุคปัจจุบันอาจจะไม่รู้สึกละเลย ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์
ในปี ๒๕๑๙ หรือเป็นเหตุการณ์ในปี ๒๕๕๓ อาจจะ
แตกต่างกัน วันนี้สิ่งที่เราเห็น ต้นไม้ในสนามหลวงในปี
๒๕๑๙ นั้นไม่ได้มีไว้เพื่อการพักร่ม แต่มีไว้เพื่อการแขวน
คอคน พื้นที่ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไม่ได้เป็นพื้นที่
ของการศึกษาเท่านั้น แต่ในเช้าวันที่ ๖ พื้นที่ส่วนนี้เป็น
พื้นที่สังหาร

พื้นที่ที่ท่านยืนอยู่ ณ วันนี้ มีชีวิตเพื่อนบางคน
ของผมนอนอยู่ เช้าวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ หัวมุกของ
หอประชุมธรรมศาสตร์ด้านโน้น ภาพสุดท้ายที่ผมเห็น
ก่อนออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อน ๓ คน
นอนไม่มีลมหายใจอยู่ที่หัวมุกของหอประชุม ผมคิดว่า
สถานการณ์อย่างนี้บอกกับเราอย่างหนึ่ง รัฐตัดสินใจ
ใช้ความรุนแรงกับผู้เห็นต่าง แต่ผมคิดว่าผมไม่จำเป็นต้อง
เล่าทั้งหมด ผมเชื่อว่าวันนี้ ญาติและเพื่อนที่ผ่าน

เหตุการณ์วันนั้นร่วมกัน รวมทั้งบรรดาญาติๆ ที่เสียลูกหลานในเหตุการณ์วันนั้น ทราบดีว่าเกิดอะไรขึ้น

แน่นอน เราอาจจะตกใจกับภาพบางภาพที่เห็น คนยืนหัวเราะกับการแขวนคอที่สนามหลวง ผมคิดว่าเราตอบได้อย่างหนึ่ง เหตุการณ์การแขวนคอไม่ใช่ละครสนุก แต่สำหรับคนบางคนมันกลายเป็นละครสนุก

แน่นอน มันไม่ใช่การเล่นมายากลที่เชื่อว่า แขนงคอแล้วเดี๋ยวนักเล่นกลจะปลุกชีพของคนที่ถูกแขวนคอกลับขึ้นมาได้ สิ่งเหล่านี้บอกกับเราว่าสถานการณ์ในปี ๒๕๑๙ ถ้าจะเป็นบทเรียนให้กับอนุชนคนรุ่นหลังได้อยู่บ้าง ก็หวังว่าการฆ่าที่เป็นการสังหารหมู่ นั้น ในท้ายที่สุดแล้วไม่ได้ให้ผลตอบแทนอะไร

ผมคิดว่าผลพวงจากการสังหารใหญ่ในเช้าวันที่ ๖ ตุลา นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ใหญ่ที่สุด ผมคิดว่าเป็นครั้งแรกที่เราเริ่มเห็นลูกหลานของชนชั้นกลางที่เข้าร่วมการประท้วงตัดสินใจที่จะละทิ้งห้องเรียนเพื่อน ๆ คนรุ่นผมหลายคนตัดสินใจที่จะเปลี่ยนจากจับปากกาไปจับปืนต่อสู้ในชนบท ในสภาพอย่างนี้ สิ่งที่เราเห็นชัดคือเหตุการณ์ ๖ ตุลา รวมทั้งการขึ้นสู่อำนาจของรัฐบาลพลเรือนขวาจัด กลายเป็นเงื่อนไขที่ดีที่สุดของ

การแสวงหาสมาชิกให้กับพรรคคอมมิวนิสต์ เหตุการณ์ ๖ ตุลาและนโยบายขว้างจัดกลายเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดที่ทำหน้าที่ในการระดมพลผู้สนับสนุนและแนวร่วมทั้งหลายให้กับการต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์

ผมคิดว่าถ้าเห็นอย่างนี้ เราตอบได้ชัดเจนว่า นโยบายใช้ความรุนแรงของรัฐไม่ได้ให้ผลตอบแทนอย่างที่รัฐคิด ในท้ายที่สุดแล้ว การสร้างความรุนแรงของรัฐกลายเป็นแนวร่วมมุกกลับ สงครามคอมมิวนิสต์ขยายตัวหลังปี ๒๕๑๙ ไม่ใช่เพราะเหตุการณ์ที่หน้าธรรมศาสตร์ ไม่ใช่เพราะเหตุการณ์ที่สนามหลวงหรือ? ผมคิดว่าคำตอบชัดเจนในตัวเอง

ในสภาวะของการขยายตัวของสงครามคอมมิวนิสต์ ผมคิดว่าเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ถ้าจะเป็นคดีกับคนรุ่นหลังอยู่บ้างและถ้าจะเป็นคดีกับคนที่มีอำนาจในยุคปัจจุบัน ผมคิดว่าเหตุการณ์ ๖ ตุลา เราเห็นการปลุกระดมครั้งใหญ่ เราเห็นการใส่ร้ายป้ายสีครั้งใหญ่ เราเห็นสิ่งที่ผมอยากจะเรียกว่ากระบวนการของการสร้างการเป็นข้าศึกภายในรัฐ หรือพูดง่าย ๆ ก็คือ หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เมื่อสถานการณ์การเมืองขยับตัวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังสถานการณ์

การสูญเสียใหญ่ในอินโดจีน เมษายน ๒๕๑๘ เวียดนาม
แตก ปลายเดือนเมษายน ๒๕๑๘ กัมพูชาแตก ธันวาคม
๒๕๑๘ ลาวแตกและมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ผมคิดว่าสถานการณ์ที่บีบคั้นอย่างนั้นตอบเรา
อย่างเดียว ชนชั้นนำ ๑ ผู้นำทหาร ๑ และบรรดากลุ่ม
อนุรักษ์นิยม ๑ ใช้ชีวิตในสังคมไทยด้วยความกลัว
กลัวว่าในท้ายที่สุดแล้วการแตกของ ๓ ส่วน เวียดนาม
กัมพูชา และลาว เป็นเสมือนสิ่งที่นักวิชาการอเมริกัน
เคยเรียกก็คือ การล้มลงของตัวโดมิโน ๓ ตัวที่อินโดจีน
และเชื่อว่าเมื่อไหร่ก็ตามที่โดมิโน ๓ ตัวล้มในอินโดจีนนั้น
หมากตัวโดมิโนตัวที่ ๔ จะล้มลงที่กรุงเทพฯ

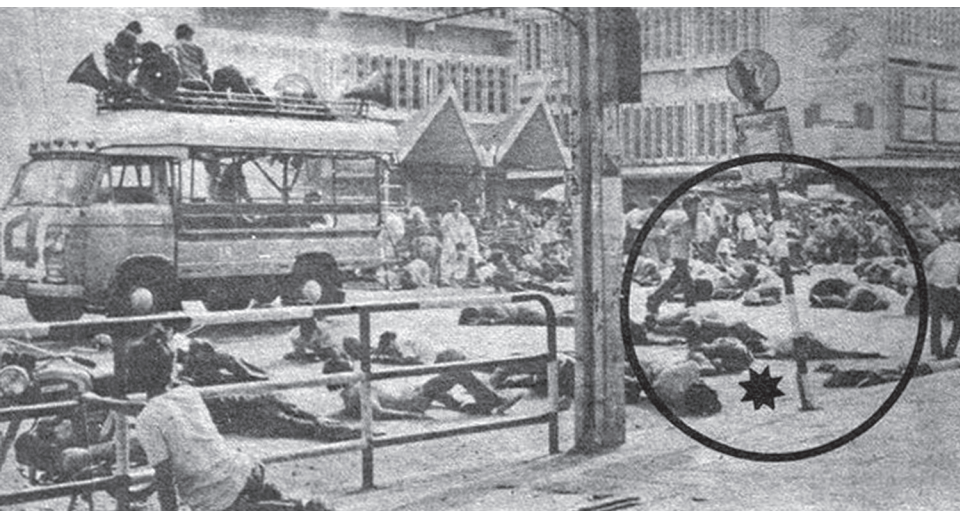
เพราะฉะนั้นในสถานการณ์ของความกลัว ใน
สถานการณ์ของความเปลี่ยนแปลงประกอบกัน ผมคิดว่า
ต้องยอมรับ ขบวนการนิสิตนักศึกษามีการเคลื่อนไหวที่
มากขึ้น คนรุ่นผมอาจจะถูกชี้นำว่ามีลักษณะที่เอียงซ้าย
อยู่ แต่ผมคิดว่าต้องทำความเข้าใจว่า หลังเหตุการณ์
๑๔ ตุลา สภาวะของขบวนการนิสิตศึกษานั้นเป็น
การผสมผสานทางความคิดของอุดมการณ์ ๓ ส่วน
อุดมการณ์ส่วนหนึ่งเป็นอุดมการณ์ในเชิงอุดมคติ เป็น
อุดมคตินิยม อุดมการณ์อีกส่วนหนึ่งเป็นอุดมคติของ

เสรีนิยมที่ผูกโยงอยู่กับประชาธิปไตย กับอุดมการณ์อีก
ส่วนหนึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าขบวนการนักศึกษานั้นเริ่มรับรู้
ความคิดที่เป็นสังคมนิยมมากขึ้น

แต่ผมไม่เชื่อว่าจะเป็นขบวนการสังคมนิยมทั้งหมด
อย่างที่บรรดาชนชั้นนำและผู้ปกครองในขณะนั้น
หวาดกลัว

การผสมผสานของอุดมการณ์ ๓ ส่วนนี้ ผมคิด
ว่าถ้าย้อนกลับไป มันพาคนหนุ่ม คนสาว พาลูกหลาน
ชนชั้นกลางไปสู่ท้องนา ไปสู่โรงงาน คนรุ่นผมอาจจะมี
กิจกรรมที่ต่างกับนักศึกษาในปัจจุบัน แต่ในขณะเดียวกัน
การขยายตัวของกิจกรรมเหล่านี้ก็คือการสร้างควมกลัว
ให้กับบรรดาผู้ปกครอง บวกกับสถานการณ์ในอินโดจีน
ในปี ๒๕๑๘ ผมคิดว่าคำตอบจากปลายปี ๒๕๑๘ ที่เรา
เริ่มรู้สึกในฐานะพวกเราที่เคลื่อนไหวอยู่ เราเริ่มรู้ว่าเส้น
ชีวิตของการเคลื่อนไหวของนักศึกษาอาจจะไม่ยาวนาน

ผมคิดว่าจากปี ๒๕๑๘ ล่วงเข้าปี ๒๕๑๙ เราเริ่ม
รู้สึกว่ารถไฟที่วิ่งเป็นรถไฟเหาะในสวนสนุกนั้นกำลังเริ่ม
หัวทิ่มลงสู่พื้นล่าง สภาพอย่างนี้บอกกับเราอยู่ในฐานะ
คนที่มีส่วนในการเคลื่อนไหว วันนี้เพื่อน ๆ หลายคน
ที่เคลื่อนไหวร่วมกันในผมในยุคนี้ เราอยู่ด้วยกันที่นี่ ผม

วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๑๙ กระทั่งแดงปะเบิดใส่ขบวน
นักศึกษาหน้าสยามสแควร์ ทำให้มีผู้เสียชีวิต ๔ คน
และบาดเจ็บจำนวนมาก

(ที่มา: Facebook – Somsak Jeamteerasakul)

เชื่อว่าเพื่อน ๆ ผมจำได้ว่า เราสงสัยว่าการเคลื่อนไหว
ต่อต้านฐานทัพสหรัฐฯในเดือนมีนาคมปี ๒๕๑๙ จะ
เป็นจุดจบของขบวนการนักศึกษา แต่ผมคิดว่าวันนั้น
ขบวนเดินผ่านสยามสแควร์แล้วถูกปะเบิด เราคิดว่า
สถานการณ์อาจจะจบลงในคำคืนของวันนั้น แต่พวกเรา
ก็รอดชีวิตอีกครั้งหนึ่ง

หลังมีนาคม ๒๕๑๙ เราเริ่มรู้สึกว่าเวลาของการเคลื่อนไหวของขบวนการนิสิตนักศึกษาอาจจะเริ่มใกล้เข้ามา แต่ในขณะเดียวกันความกลัวของบรรดาชนชั้นนำ ความกลัวของผู้นำทหาร และความกลัวของบรรดากลุ่มอนุรักษ์นิยมก็เพิ่มมากขึ้น ผมคิดว่าสิ่งที่เราเริ่มเห็นชัดก็คือ ในท่ามกลางความกลัวเช่นนี้คำตอบเหลืออย่างเดียว มีความจำเป็นต้องยุติบทบาทของขบวนการนักศึกษาในเมือง ในท้ายที่สุดแล้วมีการตัดสินใจที่เชื่อว่าขบวนการนักศึกษาจะต้องยุติลง เป็นแต่เพียงสำหรับพวกเรา เข้าวันนั้นผมในฐานะอดีตรกรรมาการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาที่เราคุยกัน เรายังเชื่อ เชื่ออย่างคนที่ไร้เดียงสาทางการเมืองว่า เข้าวันนั้นเต็มที่เราอาจจะถูกปิดล้อมและจบลงด้วยการถูกจับ

ไม่เคยมีจินตนาการ ไม่มีจินตภาพที่จะบอกเราว่า เหตุการณ์ตั้งแต่ก่อนรุ่งสางของวันที่ ๖ ตุลาคม นั้น เป็นอะไรที่เราไม่เคยเจอ เป็นอะไรที่พวกเราไม่เคยประเมิน เพราะเราไม่เคยเห็นสถานการณ์เช่นนี้มาก่อนในสังคมไทย เพราะฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้น วันนี้อาจจะมีคำถาม มีอะไรหลายอย่างในเชิงข้อมูล ๔๐ ปีผ่านไป ท่านทั้งหลายจะเห็นการต่อสู้ของคนรุ่น ๑๔ ตุลา อาจจะทำให้เหตุการณ์ ๑๔ ตุลากลายเป็นส่วนหนึ่งในแบบเรียนหนังสือของลูกๆ

เรา แต่วันนี้ท่านเปิดดูจะเห็นชัดว่าไม่ปรากฏเรื่องราวของ เหตุการณ์ ๖ ตุลาในแบบเรียนใดๆ ทั้งสิ้น

เหตุการณ์ ๖ ตุลากลายเป็นความทรงจำที่ราง เลือน กลายเป็นประวัติศาสตร์ที่ถูกลืม กลายเป็น ประวัติศาสตร์ที่ถูกปกปิด และกลายเป็นเหตุการณ์ การฆ่าที่ถูกเก็บซุกไว้ในมุมมืดๆ วันนี้ต้องขอบคุณทาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ตัดสินใจเข้าเป็นเจ้าภาพ ไม่เช่นนั้นการจัดงานรำลึก ๖ ตุลาจะมีอะไรไม่ต่างจาก งานแข่งม่งมาเจอกัน ทานข้าวกัน แยกกัน แล้วก็กลับบ้าน

ถ้าวันนี้การจัดงานจะมีประโยชน์สักนิดหนึ่ง ผม ยังยืนยันในฐานะชีวิตของคนไม่ใช่ของผม ของเพื่อนๆ หลายคนวันนี้ที่ยืนอยู่ข้างล่าง ล้วนแต่ผ่านเหตุการณ์มา ด้วยกัน การฆ่าโดยรัฐไม่ใช่คำตอบ การใช้ความรุนแรง ของรัฐไม่ใช่การแก้ปัญหา เพราะผลสะท้อนที่เกิดขึ้นจะ อยู่อย่างยาวนาน การปลุกระดม การใส่ร้ายป้ายสี นำ ไปสู่ความแตกแยกขนาดใหญ่ นำไปสู่การสร้างความเป็น ข้าราชการ แล้วสุดท้ายจบลงด้วยการฆ่า สังคมไทยปี ๒๕๑๙ โชคดีอย่างเดียวนะครับ การสร้างเงื่อนไขความแตกแยก และการปลุกระดมขนาดใหญ่ไม่นำไปสู่สถานการณ์ สงครามกลางเมือง

//

การฆ่าโดยรัฐไม่ใช่คำตอบ
การใช้ความรุนแรงของรัฐ
ไม่ใช่การแก้ปัญหา
เพราะผลสะท้อนที่เกิดขึ้นจะอยู่
อย่างยาวนาน
การปลุกกระดม การใส่ร้ายป้ายสี
นำไปสู่ความแตกแยกขนาดใหญ่
นำไปสู่การสร้างความเป็นข้าศึก
แล้วสุดท้ายจบลงด้วยการฆ่า

//

วันนั้นถ้าสถานการณ์ในปี ๒๕๑๙ ไม่ถูกยุติ ผมยืนยันกับท่านทั้งหลายได้ โดมิโนตัวที่ ๔ จะล้มลงที่กรุงเทพฯ หรือวันนี้ท่านอาจจะไม่คุ้นกับสำนวนการล้มลงของหมากโดมิโน แต่วันนี้ถ้าเปรียบเทียบ ถ้าเหตุการณ์ในปี ๒๕๑๙ ยังขยายตัวไม่หยุด วันนี้ประเทศไทยสถานการณ์อาจจะเทียบได้กับในอินเดียหรือไนจีเรีย เพราะฉะนั้นสิ่งที่ท่านเห็นหลังปี ๒๕๑๙ ความชัดเจนรัฐบาลมีความจำเป็นต้องคิด รัฐบาลที่คิดได้จะต้องรู้ว่าการใช้ความรุนแรงนั้นไม่ก่อประโยชน์และสร้างปัญหากับสังคมไทยในระยะยาว

ในท้ายที่สุดสิ่งที่ไม่น่าเชื่อ ปีกทหารส่วนหนึ่งตัดสินใจที่จะยึดอำนาจ รัฐประหารในเดือนตุลาคมของปี ๒๕๒๐ เป็นคำตอบสำหรับผู้คนในขณะนั้น ถ้าไม่เปลี่ยนรัฐบาลก็เปลี่ยนนโยบายไม่ได้ รัฐประหารในปี ๒๕๒๐ นำไปสู่คำตอบที่ใหญ่ที่สุด ถอดนโยบายขว้างจัดออกเพื่อถอดชนวนสงครามกลางเมืองจากสังคมไทย เมื่อเป็นเช่นนี้ ผมคิดว่าสิ่งที่เห็นตามมาหลังจากรัฐประหารในปี ๒๕๒๐ ก็คือความพยายามที่จะยุติสงครามขนาดใหญ่ในประเทศไทย การปล่อยจำเลยในคดี ๖ ตุลาอย่างพวกผมไม่ใช่การปล่อยเฉยๆ เช้าวันสุดท้ายก่อนที่เราจะเดินออกจากเรือนจำกลางบางขวาง ตัวแทนของรัฐบาลของท่าน

นายกฯ เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เดินทางไปพบกับพวก
เราในเรือนจำ เป็นการคุยครั้งแรกระหว่างตัวแทนของ
รัฐบาลกับผู้นำนักศึกษาคดี ๖ ตุลา และเกิดขึ้นในเรือนจำ
กลางบางขวาง

คำตอบที่ผู้แทนรัฐบาลพูดกับพวกเราก็คือ รัฐบาล
ต้องการยุติสถานการณ์สงครามและต้องการยุติสงคราม
กับนักศึกษา

นั่นหมายความว่าคำตอบชุดนี้ รัฐบาลมีความ
พยายามที่จะเปลี่ยนสถานการณ์สงครามในประเทศไทย

แน่นอน ๔๐ ปีวันนี้ ผมคิดว่าบทเรียน ๖ ตุลา ถ้า
จะทิ้งไว้บ้าง ก็คงต้องทิ้งไว้กับคนรุ่นปัจจุบัน ผมเพื่อเสมอ
ว่าการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยนั้นไม่มีจุดสิ้นสุด การต่อสู้
เพื่อสิทธิเสรีภาพไม่มีขีดจำกัด วันนี้คนรุ่นผมอายุอาจจะ
ก้าวล่วงในฐานะคนเกษียณ แต่ผมคิดว่าวันนี้คืบคลาน
ของการต่อสู้จากคนรุ่น ๑๔ ตุลา จากคนรุ่น ๖ ตุลา
กำลังส่งผ่านถึงมือคนรุ่นใหม่

วันนี้เราอาจจะตกใจกับการตัดสินใจของรัฐบาล
กับการเปิดเวทีของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในเย็นวันนี้
ที่ตัดสินใจส่งองค์ปาฐกคนหนึ่งกลับห้องงก^๒ ผมคิดว่า

---

^๒ หมายถึงนายโจชัว หว่อง – บรรณาธิการ.

ผู้บริสุทธิ์ในคดี ๖ ตุลา ที่เคยถูกจำคุก ข้างหลังคือ
เรือนจำชั่วคราวบางเขน ถนนวิภาวดีรังสิต

(ที่มา: Facebook – Atthakarn Upathambhakul)

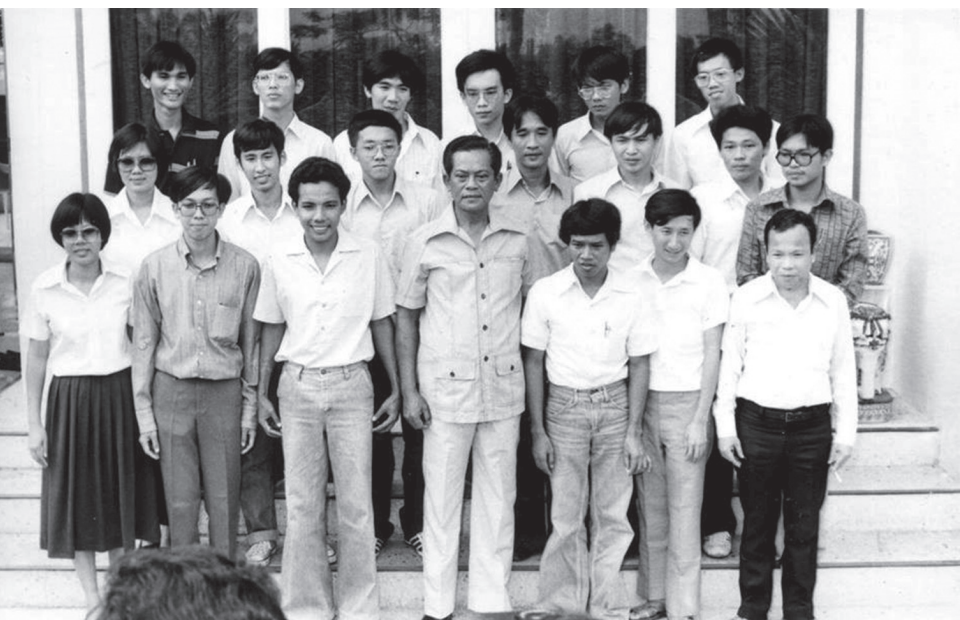
เรื่องเหล่านี้ตอบเราอย่างชัดเจนว่า วันนี้ตัวอย่างของคน
รุ่นใหม่ที่ทำ ตัวอย่างของคนรุ่นใหม่ที่ดีตัดสินใจเข้ามาสู่ที่นี่
เริ่มบ่งบอกชัดเจนว่าคบเพลิงการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยนั้น
ส่งผ่านจากมือของคนรุ่นพวกผมไปสู่คนรุ่นใหม่แล้ว

วันนี้ ถ้าจะตอบอีกสักส่วนหนึ่ง ผมคิดว่าสิ่งที่น่า
คิด แล้วอนาคตสังคมไทยจะอยู่กันอย่างไร? ผมคิดว่า

<ล่าง, หน้า ๒๙>

ช่วงเช้าของวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๒๑ ผู้บริสุทธิ์
ในคดี ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ทั้ง ๑๘+๑ คน เข้าพบ
นายกรัฐมนตรี พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ผู้ทำ
เรื่องนิรโทษกรรม ที่บ้านบางเขน ถนนวิภาวดีรังสิต

(ที่มา: Facebook – Atthakarn Upathambhakul)

วันนี้ต้องยอมรับ สังคมไทยแตกแยกเป็นแต่เพียงคำถามเดียวสำหรับคนรุ่นผม ความแตกแยกยุคปัจจุบันกับความแตกแยกยุคปี ๒๕๑๙ นั้นแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด แต่แน่นอนโจทย์ความแตกแยกทางการเมือง ความเห็นต่างทางการเมือง ปัญหาเงื่อนไขความแตกต่างของความคิดทางการเมืองยุคนี้ไม่ต่างจากปี ๒๕๑๙ ความโชคดีคือปี ๒๕๑๙ สถานการณ์ยุติลง

สถานการณ์ในปี ๒๕๑๙ ยุติลง สัญลักษณ์ของการยุติสงครามในปี ๒๕๑๙ ที่ใหญ่ที่สุดอาจจะไม่ใช่การปล่อยตัวของผม อาจจะไม่ใช่กลับมาของเพื่อนๆ จากชนบท แต่เป็นเพลงเพลงหนึ่งที่ถูกเขียนในป่า เพลงที่ถูกเขียนโดยอัศนี พลจันทร เพลงเดือนเพ็ญที่ถูกเขียนในฐานที่มั่น ถูกนำมาร้องตั้งแตระดับสูงจนถึงตามบาร์ตามไนท์คลับ เพลงเดือนเพ็ญเป็นสัญลักษณ์ของการปรองดอง ผมไม่มีคำตอบว่ายุคหลังเหตุการณ์ปี ๒๕๕๓ จะมีอะไรเป็นสัญลักษณ์ของความปรองดอง เหมือนกับเพลงเดือนเพ็ญที่ส่งสัญญาณถึงคนรุ่นผม เพราะคนทุกชั้น ทุกระดับร้องเพลงเดือนเพ็ญ

ถ้าเป็นอย่างนี้สิ่งที่ต้องคิดถึงอนาคต อะไรคือเงื่อนไขในอนาคต ผมคิดว่าในท้ายที่สุด อยากจะฝากถึงคนรุ่นหลัง ผมคิดว่าวันนี้ การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยมี

เงื่อนไขที่เป็นทั้งบวกและลบ การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยในปัจจุบันมีเงื่อนไขที่ดีกว่าคนรุ่นผม ผมนึกไม่ออกว่าถ้าในปี ๒๕๑๙ มีโซเชียลมีเดีย มีเว็บไซต์ การฆ่าในวันนั้นจะหนักขึ้นหรือจะเบาลง แต่ในวันนี้ผมคิดว่าเราเห็นอย่างหนึ่ง การต่อสู้ของพี่น้องในโลกอาหรับ การต่อสู้ของพี่น้องเพื่อประชาธิปไตยในหลายพื้นที่ สื่อสังคมสมัยใหม่กลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญ คนรุ่นใหม่มีเครื่องมือที่ดีกว่าคนรุ่นผมและสามารถเข้าต่อสู้ด้วยเงื่อนไขที่ดีกว่าคนรุ่นผม

แต่ขณะเดียวกัน เงื่อนไขที่ไม่แตกต่างจากเดิมก็คือ แล้วทำอย่างไรที่จะสร้างเงื่อนไขชุดใหม่กับการพัฒนาทางการเมืองของสังคมไทย ผมคิดว่าในช่วงที่ผ่านมา เราได้ยินคำหนึ่ง คือคำว่า Brexit อังกฤษออกจากสหภาพยุโรป ผมอยากจะเสนอท่าน *เงื่อนไขแรก* ของการพัฒนาประชาธิปไตยไทยคือ Mixit – Military Exit นั่นหมายความว่าความเงื่อนไขแรก ต้องเอาทหารออกจากการเมือง ถ้าท่านเอาทหารออกจากการเมืองไม่ได้ ไม่ต้องคิดเรื่องประชาธิปไตยครับ ถ้าท่านเอาทหารกลับไปอยู่ในกรมกองไม่ได้ ประชาธิปไตยที่ท่านพูด จะเป็นประชาธิปไตยที่วิ่งวนเหมือนรถไฟเป็นรางวงกลมของลูกๆ เรา

เงื่อนไขแรกนี้ ทำลายคนตั้งแต่ ๒๔๗๕ ทำลายคนตั้งแต่ยุค ๑๔ ตุลา และทำลายอย่างยิ่งกับคนหลังพฤษภา ๓๕ จนวันนี้ก็ยังทำลายกับคนรุ่นปัจจุบัน จะพาทหารกลับเข้ากรมอย่างไร?

สอง ถ้าต้องการพาทหารกลับเข้ากรม วันนี้อำนาจนอกระบบต้องยอมปล่อยให้การเมืองไทยกลับสู่ภาวะปกติ ผมคิดว่าการเมืองไทยกลับสู่ภาวะปกติบนเงื่อนไขทำรัฐสภาให้เป็นรัฐสภา ทำศาลให้เป็นศาล และทำรัฐบาลให้เป็นรัฐบาล การกลับสู่ภาวะปกติหมายความว่าความสัมพันธ์ทางการเมืองขององค์กร ๓ ส่วนอยู่ภายใต้บริบทของการตรวจสอบและถ่วงดุล ไม่ใช่การตรวจจับและทำลายดุล ย៉านะครับ การเมืองไทยต้องไม่กลับไปสู่ภาวะของการตรวจจับและทำลายดุล เพราะถ้าเป็นอย่างนั้น โครงสร้างรัฐบาลจะรองรับอะไรไม่ได้เลย เหมือนที่ท่านกำลังจะเห็นในอนาคต ยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี กำลังตอบเราว่า ไม่ว่าการเมืองไทยจะเป็นอย่างไร ใครจะมาเป็นรัฐบาล จะถูกครอบ ถ้าผมจะใช้คำหนึ่งจะถูกกดทับด้วยยุทธศาสตร์ ๒๐ ปีที่ไม่รู้ว่าใครร่างและคนร่างมีความรู้มากน้อยเพียงใด

สาม การเมืองไทยต้องการเวลาของการพัฒนา ผมคิดว่าวันนี้สังคมไทยอยู่ภายใต้บริบทของความรวดเร็ว

ของยุคที่ทุกอย่างเป็นสมาร์ท ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ทโฟน หรือความเร็วของข่าวสารและโลกโซเชียล สมาร์ทอย่างนี้ สร้างจินตภาพให้กับพวกเราอย่างหนึ่ง เราอยากเห็น อะไรทุกอย่างเร็ว แต่เราต้องยอมรับ การพัฒนาทาง การเมืองไม่ว่าในประเทศไหนก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่าง รวดเร็ว การสร้างระบบการเมืองที่แข็งแกร่ง การวาง รากฐานระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพนั้น ต้องการเวลา ต้องการความอดทน แน่นนอน การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย นั้นผ่านรอยเลือด คราบน้ำตา และหยาดเหงื่อ ไม่ แตกต่างกันในทุกประเทศ ไม่มีการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ที่ไหนที่ได้มาโดยง่าย ค่วน และไม่ต้องการเวลาสำหรับการ พัฒนาตัว

ทำอย่างไรที่ผู้คนในสังคมไทย รวมทั้งผู้ที่มีอำนาจ จะยอมอดทน อดทนที่จะไม่เรียกร้องว่าการฟ่ายแพ้และ ความไม่พอใจของพวกเขา คำตอบมีอย่างเดียวนั่นคือล้ม รัฐบาลที่อยู่ข้างหน้า ทำอย่างไรพวกเขาจะยอมอดทน อยู่กับการเมืองในระบบที่ไม่ใช่การเมืองนอกระบบ นั้น หมายความว่าพวกเขาจะต้องยุติความหวาดกลัวทาง การเมืองและยอมว่าความฟ่ายแพ้ไม่ใช่วัตถุประสงค์ของ การทำลายการเมืองทั้งระบบ

//

จะเป็นนักประชาธิปไตย
ท่านต้องเป็นนักยุทธศาสตร์
เพราะการพัฒนาประชาธิปไตยเกิดไม่ได้
ถ้าไม่มีการสร้างยุทธศาสตร์ประชาธิปไตย
บทเรียนจากสังคมในละตินอเมริกา
ที่เคลื่อนไหวประชาธิปไตย
บทเรียนจากสังคมในอเมริกาใต้
ที่เคลื่อนไหวต่อต้านระบบอำนาจนิยม
ให้บทเรียนที่ชัดเจนอย่างหนึ่ง
ขบวนการประชาธิปไตยในภูมิภาคนั้น
ไม่ได้สู้มีแต่เพียงความหวังและความฝัน
แน่นอน ในการต่อสู้
เรามีทั้งความหวัง เรามีทั้งความฝัน
แต่ทั้งความหวังและความฝันนั้น
จะเป็นจริงได้ ต่อเมื่อเรามียุทธศาสตร์
ที่จะพาให้ประชาธิปไตยเดินไปข้างหน้าได้

//

ในส่วนต่อมา ผมคิดว่าวันนี้ต้องฝากคนรุ่นหลัง
จะเป็นนักประชาธิปไตย ท่านต้องเป็นนักยุทธศาสตร์
เพราะการพัฒนาประชาธิปไตยเกิดไม่ได้ถ้าไม่มีการสร้าง
ยุทธศาสตร์ประชาธิปไตย บทเรียนจากสังคมในละติน
อเมริกาที่เคลื่อนไหวประชาธิปไตย บทเรียนจากสังคมใน
อเมริกาใต้ที่เคลื่อนไหวต่อต้านระบบอำนาจนิยม ให้
บทเรียนที่ชัดเจนอย่างหนึ่ง ขบวนการประชาธิปไตยในภูมิภาค
นั้นไม่ได้สู้มีแต่เพียงความหวังและความฝัน แนนอน
ในการต่อสู้ เรามีทั้งความหวัง เรามีทั้งความฝัน แต่ทั้ง
ความหวังและความฝันนั้นจะเป็นจริงได้ ต่อเมื่อเรามี
ยุทธศาสตร์ที่จะพาให้ประชาธิปไตยเดินไปข้างหน้าได้

ในท้ายที่สุด ในกระบวนการนี้ นักประชาธิปไตย
รุ่นใหม่ต้องเป็นนักบริหาร นักประชาธิปไตยไม่เป็นนัก
บริหารไม่ได้ เพราะถ้าท่านไม่บริหารการเมือง การเมือง
จะเดินต่อไม่ได้ และในท้ายที่สุดระบอบการเมืองที่ขาด
การบริหารจะสร้างปัญหาให้กับตัวเองและจะไม่สามารถ
แก้ไขปัญหาและความขัดแย้งทางการเมืองได้

ผมเรียนกับท่านในวาระครบรอบ ๔๐ ปี ผม
ไม่ได้เรียกร้องอะไร วันนี้ไม่ใช่วันเรียกร้องให้ท่านชำระ
ประวัติศาสตร์ วันนี้ไม่ได้เรียกร้องว่าท่านจำเป็นต้อง

เข้าร่วมการเคลื่อนไหว วันนี้เป็นแต่เพียงต้องกราบ
ขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ที่เปิดเวทีให้ผมมีโอกาสมาพูดคุยกับพวกเราในฐานะอดีต
ของคนที่ผ่าน ๖ ตุลา เหมือนกับเพื่อนหลายๆ คน

วันนี้ถ้าผมจะขออนุญาตเป็นตัวแทนนิดหนึ่ง
ขออนุญาตเป็นตัวแทนทั้งญาติของผู้เสียชีวิต เป็น
ตัวแทนทั้งเพื่อนๆ พี่น้องผมในเหตุการณ์ ๖ ตุลา
กราบขอบพระคุณท่านอธิการบดี และมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์นะครับที่ให้โอกาสจัดงานนี้กับพวกเรา
ปรบมือให้ทางธรรมศาสตร์ด้วยครับ

และที่สำคัญ เราหวังว่าการเมืองทุกวันนี้ ไม่ใช่
นึกถึงแต่เพียงคนตาย คนเจ็บ เรามีเพื่อนๆ อีกหลายคน
วันนี้ที่เสียชีวิตในป่า ผมพูดในหลายที่ ปีนี้เป็นปีแรกที่
ผมสำรวจเพื่อนๆ และน้องๆ ผมที่จุฬาฯ ก็ชีวิตที่ทิ้งไว้ใน
ฐานที่มั่น วันนี้ผมมีแต่เพียงตัวเลขของกลุ่มของผม จุฬาฯ
เสียชีวิต ๒๙ ชีวิตในฐานที่มั่น วันนี้เราอาจจะพาพวกเขา
กลับมาทำบุญกับพวกเราที่นี่ไม่ได้ แต่ก็หวังว่าการทำบุญ
การรำลึกวันนี้ จะรำลึกถึงอีกส่วนหนึ่ง คือพวกเราที่
เสียชีวิตในชนบท

ในท้ายที่สุด ผมเชื่อว่าวันนี้ เราพูดคุยกัน ผมพูด
เสมอว่าวันนี้ขบวนประชาธิปไตยไทยต้องการการคุย
วันนี้ขบวนประชาธิปไตยต้องไม่กล่าวโทษ ชี้นิ้วต่อกันเอง
แต่ต้องคิดถึงอนาคต ผมเชื่อว่าวันนี้ท่านกับผมอาจจะ
ไม่เห็นตรงกัน แต่ผมหวังว่าท่านกับผมวันนี้จะเห็นร่วม
กันอย่างน้อยหนึ่ง วันนี้ท่านกับผมต้องเห็นอนาคตของสังคม
ไทยร่วมกัน วันนี้เราต้องมุ่งหวังว่าในอนาคตจะต้อง
นำพาสังคมไทยก้าวข้ามปัญหาและความขัดแย้ง เหมือน
กับยุค ๖ ตุลา ที่ในท้ายที่สุดเรามีสัญลักษณ์ของเพลง
เดือนเพ็ญเป็นจุดของการก้าวข้ามความขัดแย้งในยุคนั้น

กราบขอบพระคุณทุกท่านครับ

ชมคลิปปาฐกถาได้ที่

ภาพ เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙^{*}

AP Photo

---

^{*} คัดภาพมาจาก <https://apnews.com/5fc8055e0ae5499e913496bd7361abee/1976-lynching-photo-both-dark-mark-and-blind-spot-thais>, เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๐.

In this Oct. 6, 1976 file photo a wounded student is taken to an ambulance after he was injured in the fighting at Thammasat University in Bangkok, Thailand. For some Thais, the bloody events of October 6, 1976 are still a nightmare. On that day, heavily armed security forces shot up Bangkok's Thammasat University campus and killed scores of students, while right-wing vigilantes captured would-be escapees, subjecting them to ghoulis hynchings.

(AP Photo/Gary Mangkorn, File)

In this Oct. 6, 1976 file photo a captured and wounded leftist student is taken by police to an ambulance in Bangkok, Thailand. For some Thais, the bloody events of October 6, 1976 are still a nightmare. On that day, heavily armed security forces shot up Bangkok's Thammasat University campus and killed scores of students, while right-wing vigilantes captured would-be escapees, subjecting them to ghoulish lynchings.

(AP Photo/Neal Ulevich, File)

In this Oct. 6, 1976 file photo a right-wing student, center foreground, draws his arm back to strike a captured and wounded leftist student being taken by police to an ambulance in Bangkok, Thailand. For some Thais, the bloody events of October 6, 1976 are still a nightmare. On that day, heavily armed security forces shot up Bangkok's Thammasat University campus and killed scores of students, while right-wing vigilantes captured would-be escapees, subjecting them to ghoulis hynchings.

(AP Photo/Neal Ulevich,File)

In this Oct. 6, 1976 file photo blood streaming down his face, a leftist student, center, wounded and captured by police is helped to an ambulance at the Thammasat University campus in Bangkok, Thailand. For some Thais, the bloody events of October 6, 1976 are still a nightmare. On that day, heavily armed security forces shot up Bangkok's Thammasat University campus and killed scores of students, while right-wing vigilantes captured would-be escapees, subjecting them to ghoulish lynchings.

(AP Photo/Neal Ulevich,File)

In this Oct. 6, 1976 file photo, a wounded man is carried to an ambulance as authorities and leftist students trade fire on Thammasat University campus in Bangkok, Thailand. For some Thais, the bloody events of October 6, 1976 are still a nightmare. On that day, heavily armed security forces shot up Bangkok's Thammasat University campus and killed scores of students, while right-wing vigilantes captured would-be escapees, subjecting them to ghoulissh lynchings.

(AP Photo/Neal Ulevich, File)

In this Oct. 6, 1976 file photo a member of a Thai political faction strikes at the lifeless body of a hanged student outside Thammasat University in Bangkok Oct. 6, 1976. For some Thais, the bloody events of October 6, 1976 are still a nightmare. On that day, heavily armed security forces shot up Bangkok's Thammasat University campus and killed scores of students, while right-wing vigilantes captured would-be escapees, subjecting them to ghoulish lynchings.

(AP Photo/Neal Ulevich, File)

In this Oct. 6, 1976 file photo a member of a Thai political faction strikes at the lifeless body of a hanged student outside Thammasat University in Bangkok Oct. 6, 1976. For some Thais, the bloody events of October 6, 1976 are still a nightmare. On that day, heavily armed security forces shot up Bangkok's Thammasat University campus and killed scores of students, while right-wing vigilantes captured would-be escapees, subjecting them to ghoulish lynchings.

(AP Photo/Neal Ulevich, File)

In this Oct. 6, 1976 file photo a policeman kicks a leftist student who surrendered moments before as police moved in on Thammasat University in Bangkok, Thailand. For some Thais, the bloody events of October 6, 1976 are still a nightmare. On that day, heavily armed security forces shot up Bangkok's Thammasat University campus and killed scores of students, while right-wing vigilantes captured would-be escapees, subjecting them to ghoulis hynchings.

(AP Photo/Neal Ulevich, File)

In this Oct. 6, 1976 file photo right-wing Thai students kick and beat a leftist student who surrendered after a battle on the campus of Thammasat University in Bangkok, Thailand. For some Thais, the bloody events of October 6, 1976 are still a nightmare. On that day, heavily armed security forces shot up Bangkok's Thammasat University campus and killed scores of students, while right-wing vigilantes captured would-be escapees, subjecting them to ghoulish lynchings.

(AP Photo/Neal Ulevich, File)

In this Oct. 6, 1976, file photo, police fire a shell as they storm the walls of Thammasat University in Bangkok, Thailand. For some Thais, the bloody events of October 6, 1976, are still a nightmare. On that day, heavily armed security forces shot up Bangkok's Thammasat University campus and killed scores of students, while right-wing vigilantes captured would-be escapees, subjecting them to ghoulish lynchings.

(AP Photo/Neal Ulevich, File)

In this Oct. 6, 1976, file photo leftist students who surrendered to police lie on the ground of the soccer field at Thammasat University in Bangkok, Thailand, awaiting orders from their captors. For some Thais, the bloody events of October 6, 1976 are still a nightmare. On that day, heavily armed security forces shot up Bangkok's Thammasat University campus and killed scores of students, while right-wing vigilantes captured would-be escapees, subjecting them to ghoulish lynchings.

(AP Photo/Neal Ulevich, File)

In this Oct. 6, 1976 file photo, police stand guard over leftist Thai students on a soccer field at Thammasat University, in Bangkok, Thailand. For some Thais, the bloody events of October 6, 1976 are still a nightmare. On that day, heavily armed security forces shot up Bangkok's Thammasat University campus and killed scores of students, while right-wing vigilantes captured would-be escapees, subjecting them to ghoulissh lynchings.

(AP Photo/Gary Mangkorn, File)

**คน
ยังคง
ยืนเด่น
โดย
ท้าทาย°**

ศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วินิจจะกุล
Department of History,
University of Wisconsin-Madison, USA

ศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วินิจจะกุล ขณะแสดงปาฐกถา

(ที่มา: prachatai.com/journal/2016/10/68230)

๔๐ ปีที่ผ่านมา กระทั่งถึงวันนี้ ไม่เคยมีแม้แต่วันเดียวที่ผมไม่นึกถึง ๖ ตุลา

๖ ตุลาแวะเข้ามาหาความคิดคำนึงของผม บางครั้งเป็นภาพและเสียง บางครั้งเป็นชื่อหรือหน้าตาคน

---

๑ ปาฐกถาพิเศษในงานรำลึกวีรชน ๖ ตุลา ครบรอบ ๔๐ ปี เย็นวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙ ณ หอประชุมศรีบูรพา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.

หรือชีวิตในคุก บางทีเป็นคำว่า ๖ ตุลาผุดขึ้นมาในใจ
เท่านั้นเอง

ไม่ได้หมายความว่าผมเฝ้าหมกมุ่นหัวปักหัวปำกับ
โศกนาฏกรรม จมอยู่ในโกรธ เกลียด กลัว หรือต้องการ
แก้แค้น เคยมีผู้ใหญ่กล่าวต่อหน้าสาธารณชน ๔๐-๕๐
คนว่า เพราะผมมัวหมกมุ่นเรื่อง ๖ ตุลาจึงเอาดีในชีวิต
ไม่ได้ ผมจึงได้แต่ตอบว่าเพราะ ๖ ตุลาผมจึงเอาดีใน
ชีวิตได้

คนเรাজัดการกับอดีตที่เจ็บปวดไปต่าง ๆ กัน เชื่อ
ได้ว่าคนเป็นร้อยเป็นพันก็มีวิธีเป็นร้อยเป็นพันอย่าง แต่
ผมพอกล่าวแทนเพื่อนที่ผ่านเหตุการณ์ด้วยกันได้ว่า เรา
ทั้งความโกรธ เกลียด ไปตั้งนานแล้ว ถ้าเรายังมัวหมกมุ่น
ความคิดแก้แค้นเราไม่มีทางยืนอยู่อย่างทุกวันนี้ได้
สำหรับผมมันนานมากจนลืมไปแล้ว แต่แรงบันดาลใจ
จาก ๖ ตุลายังมีอยู่ ผมขออภัย ผมไม่เคยพูดถึงเรื่องนี้
ได้โดยไม่มีอะไรมาจุกในคอ ไม่ใช่เพราะหมกมุ่น โกรธ
เกลียดใด ๆ แต่แรงบันดาลใจต่างหากที่ทำให้เป็นตัวเรา
ทุกวันนี้

เมื่อ ๒๐ ปีก่อนผมได้พบคนหลายคนซึ่งบอก
กับผมว่าเขาดีใจที่มีเรามีโอกาสในงานรำลึก ๒๐ ปี

๖ ตุลา ได้พูดกันอย่างเปิดเผยแม้จะยังไม่เต็มปากเต็มคำ ก็ตามว่าเกิดอะไรขึ้น แต่ก็ยังพอพูดได้ว่า “ก็เราเป็นคอมมิวนิสต์ แล้วทำไมล่ะ” ไม่เป็นเหตุให้ต้องฆ่ากันขนาดนั้นเลย เข้าวันนี้ได้พบเพื่อนอีกจำนวนหนึ่งอย่างน้อย ๒ คนบอกว่า เป็นครั้งแรกในรอบ ๔๐ ปีที่เขากลับมาธรรมศาสตร์อีกครั้งเพื่อมารำลึกถึงเหตุการณ์

การรำลึกถึงเหตุการณ์ที่คนมักถกเถียงว่าเป็นงานรวมญาติทำบุญให้คนตาย “แข็งเม้ง” ผมกลับเห็นว่าสังคมไทยควรทำแบบนี้ให้มากขึ้น เพราะเป็นการมาให้คำมั่นสัญญากับตัวเอง บอกกับตัวเองว่าเราต้องการเก็บรักษาแรงบันดาลใจนั้นให้อยู่กับเราตลอดไป

- ๑ -

คงไม่จำเป็นต้องพูดถึงในที่นี้ว่า เกิดอะไรขึ้นเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ แต่ความทรงจำและความหมายของ ๖ ตุลากลับมาได้หลายแบบพร้อมๆ กัน ผมคิดว่าปกติ ไม่แปลกประหลาด เราเป็นซ้าย เป็นเรดิคอล (radical) ในตอนนั้น ตอนนั้นอายุเพียงประมาณ ๒๐ มั่นเป็นเรดิคอลแบบความปรารถนาของคนอายุ ๒๐

มีความหมายอีกมากมายต้องเน้นย้ำ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ผมขอพูดถึง ๒ ประเด็นซึ่งสังคมไทยพูดมากขึ้นถึงแม้จะยังมีอีกมากที่ไม่พูดถึงกัน ๒ ประเด็นนั้นคือ ความโหดร้าย และ ความเจ็บ

นับแต่ปี ๒๕๓๙ เรื่องของเหตุการณ์ ๖ ตุลา ไม่เจ็บอีกต่อไป มีการกล่าวขานกันกว้างขวางว่าเป็นความรุนแรงโหดเหี้ยมไม่ควรให้เกิดอีก ความรับรู้แค่นี้มีประโยชน์ มีคุณต่อสังคมไทย แต่น่าเสียดายที่สังคมไม่สามารถพูดได้เลยไปกว่าเรื่องนี้ สภาพการณ์แม้ไม่เจ็บแต่เป็นได้แค่เสียงเพียงแผ่วๆ ที่หลอกหลอนสังคมเป็นระยะว่ามีเรื่องอีกมากที่ต้องสะสาง เรายังไม่กล้าพูดว่าใครทำ ทำเพราะอะไร เพราะทุกสถาบันไม่มีการยกเว้นล้วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เหตุโหดนั้นทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ ๖ ตุลาจึงยังคงเป็นเรื่องที่ “ละเอียดย่อ” ผมคิดว่าหลัง ๒๐ ปี ๖ ตุลา มันไม่เจ็บอีกต่อไปแต่อยู่ในภาวะพูดได้จำกัด ภาวะเช่นนี้จึงเรียกว่า “ลืมไม่ได้ จำไม่ลง” อิหลักอิเหลื่อ กิ่งเจ็บกิ่งออกเสียง “โหดร้าย อย่าให้เกิดขึ้นอีกๆ” แต่มากกว่านี้ยังห้ามพูด

ความโหดร้ายและความเจ็บแสบกึ่งๆ กลางๆ ลูกผี
ลูกคนเช่นนี้สะท้อนถึงสังคมไทยและคนไทยอย่างไรบ้าง
สะท้อนถึงรัฐไทย วัฒนธรรมไทย และนิติธรรมของไทย
อย่างไรบ้าง

ความโหดร้ายบอกถึงระดับความสามารถระดับ
วุฒิภาวะของสังคมไทยในการจัดการกับความขัดแย้งทาง
ความคิดและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างรัฐกับ
ประชาชน ในเมื่อเรายังไม่ยอมรับซึ่งๆ หน้าอย่างจริงจัง
ว่าเรามีปัญหา^๑ การใช้อาวุธ ใช้อำนาจในทางที่ผิด อุ้ม
สูญหาย ใช้กฎหมายผิดๆ เพื่อปราบปรามประชาชน จึง
เกิดขึ้นต่อมาอีกมากหลังปี ๒๕๑๙ ความสามารถจำกัด
ในการจัดการความขัดแย้งยังรวมถึงประชาชนด้วยกันเอง
ด้วย

ความเจ็บแสบบอกถึงวัฒนธรรมของสังคมไทยในการ
รับมือ เผชิญหน้ากับความผิดพลาดและความอัปลักษณ์
ที่เกิดขึ้นไปแล้ว ภาษาฝรั่งมีศัพท์สำนวนที่ใช้กับเรื่อง
พรรค์นี้ว่ากวาดไว้ใต้พรม ทั้งที่ ๖ ตุลาเป็นเหตุการณ์
ที่ใหญ่โตเสมือนช้างตัวเบ้อเริ่ม แต่เรากลับมองไม่เห็น
๖ ตุลาเป็นเสมือนเอาช้างทั้งตัวไปแอบซุกไว้ใต้พรมและ

สังคมไทยก็ยังทำเป็นมองไม่เห็นข้างตัวนั้น

ความโหดร้ายไม่ใช่หมายถึงเพียงอาวุธที่ใช้สังหาร
เพื่อนเรา ความโหดร้ายรวมถึงเสียงหัวเราะเยาะเย้ย
ถากถางทางวิทยุยานเกราะและเสียงหัวเราะของผู้คนที่
มุ่งดูการแขวนคอที่ท้องสนามหลวง บอกถึงความล้าลึก
คิดในวัฒนธรรมไทยต่อคนด้วยกัน คือเห็น “ผู้อื่น” เป็น
คนมากน้อยตามสถานะเป็นชั้นๆ ลงไปจนถึงชั้นต่ำที่สุด
คือศัตรูที่ตนเกลียดชัง ซึ่งจะมองไม่เห็นว่าเป็นมนุษย์เลย
พวกมันอยู่ในชั้นต่ำสุด เป็นปีศาจ อสุรกาย เป็นเปรต
เป็น “ญวน”

ความเจียบหมายถึงความความยุติธรรมที่ไม่
ทำงาน งดใช้สำหรับอาชญากรรมที่ก่อกระทำโดยคนที่
มีอำนาจ ยิ่งสูงยิ่งมีอภิสิทธิ์ที่จะหลุดรอดไม่มีความผิด
ความเจียบสะท้อนอภิสิทธิ์ปลอดความผิด (impunity)
ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในสังคมไทย

- ๓ -

ผมอยากจะชวนให้เรามาพิจารณา ๒ ประเด็น
เพิ่งกล่าวมาให้มากขึ้นสักนิด ได้แก่ (๑) อภิสิทธิ์ปลอด

ความผิด (๒) การมองคนที่ต่ำกว่าเป็นมนุษย์น้อยกว่าจนคู่ต่อสู้ไม่เป็นมนุษย์เลย

อภิสิทธิ์ปลอดความผิดเป็นสิ่งปกติในสังคมไทย (นี่เป็นหัวข้อที่ผมจะอธิบายในการสัมมนาทางวิชาการวันที่ ๘ ที่จะถึงนี้ และได้เขียนเอกสารประกอบไว้แล้วด้วย)^๒ ประเด็นสำคัญก็คือ นิติรัฐและนิติธรรมแบบไทยๆ ไม่เคยอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาคของบุคคลในทางกฎหมายเลย นิติรัฐและนิติธรรมแบบไทยๆ อยู่บนพื้นฐานของความคิดความเชื่อว่าบุคคลไม่เสมอภาคกัน แม้จะเขียนอยู่ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับว่าบุคคลย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายก็ตาม วัฒนธรรมการใช้กฎหมายของสังคมไทย ยังไปไม่พ้นจากนิติรัฐอุปถัมภ์ (Patrimonial Rule of Law) ช่วงชั้นสูงต่ำทางสังคมซึ่งปกติจะสะท้อนช่วงชั้นสูงต่ำของอำนาจ ย่อมหมายถึงชั้นของอภิสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งๆ ที่ได้รับทางกฎหมายด้วยเช่นกัน เช่น ปลอดความผิดเมื่อผิดกฎหมาย ปลอด

---

^๒ วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ ปาฐกถาร่วมสัมมนาวิชาการเรื่องดังกล่าวที่ห้องริมน้ำ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์
โปรดดูบทความของอาจารย์ธงชัยเรื่อง “บททดลองเสนอ: อภิสิทธิ์ปลอดความผิด (impunity) และความเข้าใจสิทธิมนุษยชนในนิติรัฐแบบไทยๆ” ในวารสาร *ฟ้าเดียวกัน* ฉบับ ๔๐ ปี ๖ ตุลาคม (ปีที่ ๔๐ ฉบับที่ ๒, พฤษภาคม - ธันวาคม ๒๕๕๙) - บรรณาธิการ.

//

ความโหดร้ายไม่ใช่หมายถึงเพียง
อาวุธที่ใช้สังหารเพื่อนเรา
ความโหดร้ายรวมถึงเสียงหัวเราะเยาะเย้ย
ถากถางทางวิทยุยานเกราะ
และเสียงหัวเราะของผู้คนที่มุ่งดู
การแขวนคอที่ท้องสนามหลวง
บอกถึงความสำนึกคิดในวัฒนธรรมไทย
ต่อคนด้วยกัน คือเห็น “ผู้อื่น”
เป็นคนมากน้อยตามสถานะเป็นชั้นๆ
ลงไปจนถึงชั้นต่ำที่สุดคือศัตรู
ที่ตนเกลียดชัง
ซึ่งจะมองไม่เห็นว่าเป็นมนุษย์เลย
พวกมันอยู่ในชั้นต่ำสุด
เป็นปีศาจ จสุรกาย
เป็นเปรต เป็น “ญวน”

//

ความผิดเมื่อทุจริต หรือกระทั้งปลอดความผิดเมื่อประกอบอาชญากรรม

อภิลิทธิปลอดความผิดไม่ใช่ภาวะยกเว้น แต่เป็นภาวะปกติของวัฒนธรรมทางกฎหมายของไทย อภิลิทธิปลอดความผิดเป็นส่วนหนึ่งของการก่อร่างสร้างตัวของรัฐและการสร้างชาติสมัยใหม่ของไทยใน ๑๐๐ กว่าปีที่ผ่านมามีทั้งในรัชสมัยปัจจุบันอภิลิทธิปลอดความผิดก็เป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นองค์ประกอบสำคัญตั้งแต่เริ่มรัชสมัย กลางรัชสมัย และปลายรัชสมัย

- ๔ -

ประเด็นต่อมาคือเรื่องความเป็นมนุษย์ จำนวนผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ ๖ ตุลา มีไม่มากนักเมื่อเทียบกับเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๕ หรือเมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓ เหตุการณ์เหล่านี้ทุกครั้งแสดงถึงความโหดร้ายอำมหิตของรัฐที่กระทำต่อประชาชน ต่อคู่ต่อสู้ทางการเมือง มองไม่เห็นพวกเขาเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

แต่ความโหดร้ายหลายต่อหลายชั้นของ ๖ ตุลา สะท้อนความอำมหิตอย่างเหลือเชื่อต่อเพื่อนมนุษย์ด้วย

กัน อย่างเหลือเชื่อว่ามันอยู่ในภาวะจิตปกติจะกระทำ
ต่อกันในขนาดนั้น มันจึงเป็นบาดแผลที่จะติดกับสังคม
ไทยไปจนกว่าจะชำระสะสาง แม้จะพยายามปิดไว้ก็ไม่มี
ทางสำเร็จ

ความโหดร้ายหลายชั้นเหลือเชื่อ เกิดขึ้นเพราะ
สำหรับคนไทยตอนนั้น ศัตรูไม่ใช่คน แต่เป็นมนุษย
การสังหารกันด้วยอาวุธปืนจึงไม่เพียงพอ ต้องตอกอก
อย่างที่ใช้ไฟใช้ยาพิษ ต้องแขวนคอ ต้องลากร่างไร้ชีวิต
ประจานไปทั่ว เฝ้ามั่นชะ นีร์ตมันชะ ทำอุจาดต่อร่างของ
พวกเขาอย่างที่เราจินตนาการว่ามนุษยย์อสุรกายสมควร
โดน นี่เป็นความโหดเหี้ยมขั้นที่ ๒

ความโหดเหี้ยมขั้นที่ ๓ คือ เสียงหัวเราะสนุก
สนาน สะใจ ยินดีต่อการกระทำเหล่านั้น

ความโหดร้ายเกิดขึ้นกับ “พวกเผาบ้านเผาเมือง”
เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมาด้วย ต่อให้สมมติว่าเขาเผาจริง คือ
ไม่ใช่การโฆษณาชวนเชื่อใส่ร้ายอย่างไร้มนุษยธรรมก็
เถอะ ก็ไม่ควรเป็นเหตุให้เขาถูกทำลายชีวิตราวกับไม่
เป็นมนุษย์ มันอาจไม่มีการหัวเราะเหมือนเหตุการณ์
๖ ตุลา แต่ความโหดร้ายซ้ำสองคือ ผู้คนในสังคมจำนวนมาก
เห็นดีเห็นงามกับการกระทำเหล่านั้น แต่ผู้กระทำ
เหล่านั้นหาว่าไม่รู้ว่าการกระทำของเขา การหัวเราะ การ

//

ความโหดร้ายหลายต่อหลายชั้น
ของ ๖ ตุลา สะท้อนความอำมหิต
อย่างเหลือเชื่อต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน
อย่างเหลือเชื่อว่ามีมนุษย์ในภาวะจิตปกติ
จะกระทำต่อกันในขนาดนั้น
มันจึงเป็นบาดแผลที่จะติดกับสังคมไทย
ไปจนกว่าจะชำระสะสาง
แม้จะพยายามปิดไว้ก็ไม่มีทางสำเร็จ

//

สะใจ การเห็นดีเห็นงาม กับการฆ่าคนอื่นเพียงเพราะถูก
กล่าวหาว่าเผาบ้านเผาเมือง นอกจากจะทำให้ลายความเป็น
เป็นมนุษย์ของเหยื่อแล้วยังเป็นการทำลายความเป็น
มนุษย์ของตัวเองไปด้วยพร้อม ๆ กัน

- ๕ -

แต่สังคมไทย เพื่อนรุ่นผม รวมทั้งผมด้วย ใจร้าย
ใจดำ เรapl่อง ๒๐ ปีผ่านไปจึงบอกกับพ่อแม่ของ
จารุพงษ์ว่า ลูกของเขาตายแล้ว ๒๕ ปีผ่านไปจึงบอกกับ
พ่อแม่ของเขาว่าศพของจารุพงษ์อยู่ที่ไหน จบลงอย่างไร

เกือบ ๔๐ ปี เราถึงเพิ่งรู้ว่าคนถูกแขวนคอมี
มากกว่าคนเดียว รูปที่เราคุ้นว่ามีคนถูกแก้อีฟาดนั้น
ก็ไม่ใช่วิชิตชัย อมรกุล นิสิตจุฬาฯ คนมักเข้าใจผิดกัน
ข้อนี้ผมรู้มานานแล้ว แต่ผมไม่รู้มาก่อนว่ามีคนถูกแขวนคอ
มากกว่า ๒ คน เมื่อไม่ถึงปีที่ผ่านมา มีการค้นคว้าหา
ข้อมูลที่ทำให้ทราบว่า มีคนถูกแขวนคอ ๔ คนแน่ ๆ
อาจจะ ๕ คนด้วยซ้ำ อย่างน้อยมี ๒ ใน ๕ คนที่เราไม่รู้
เลยว่าเขาชื่อใคร ศพอยู่ที่ไหน รวมทั้งคนที่เป็นเหยื่อใน
ภาพรูปแก้อีฟาด เรายังไม่ทราบว่าคนนั้นชื่อใคร ศพ
อยู่ที่ไหน แล้วแบบนี้เราใจดำไหม

ทำไมเราจึงควรรู้จักผู้ถูกทำร้ายทุก ๆ คน ทำไมจึงเป็นเรื่องสำคัญ

คงไม่ใช่เพราะว่ารายละเอียดของเขาเหล่านั้นจะทำให้การวิเคราะห์การเมืองหรือประวัติศาสตร์จะเปลี่ยนไปอย่างสำคัญ รายละเอียดแบบนั้นคงไม่มีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ในแง่ นั้น

แต่เพราะว่าพวกเขาถูกกระทำอย่างย่ำขนาดนั้นได้ เพราะพวกเขาถูกทำให้เป็นมนุษย์ ถูกเหยียดลงไปต่ำกว่ามนุษย์ ถูกพรากความเป็นมนุษย์ไปเรียบร้อยแล้ว การแสดงความเคารพรำลึกถึงพวกเขาอย่างดีที่สุด สมเกียรติที่สุดและมีคุณค่าที่สุดก็คือการคืนความเป็นมนุษย์ให้กับพวกเขา

การคืนความเป็นมนุษย์ที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง คือ การเรียกร้องหาความยุติธรรม ต่อสู้เพื่อยุติอภินิหารที่ปลอดความผิด แต่การต่อสู้นี้ยากลำบาก พวกเรารู้ดีว่า อาจกินเวลาเกินอายุของเรา ที่สำคัญการต่อสู้ในเรื่องนั้น ก็ควรต้องดำเนินควบคู่ไปกับการเรียกร้องให้สังคมรู้จักเคารพและอย่าทำลายความเป็นมนุษย์เช่นนั้นอีก

อีกวิธีที่ต้องทำก็คือคืนความเป็นมนุษย์ให้กับผู้ถูกทำร้ายทุกคนในวันนั้นทุกคนที่ละคน

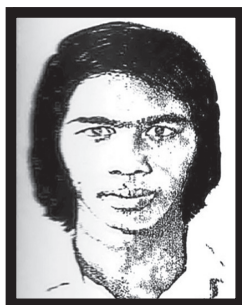
เราท่านผู้ยังมีชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบัน เราอยากให้คนอื่นเคารพเราอย่างไรละ ชั้นธรรมดาสามัญที่สุดก็คือ ต้องการให้เขาเคารพความเป็นตัวเราเอง มีชื่อมีสกุล มีครอบครัว มีพ่อแม่พี่น้อง มีหน้าตา ความเป็นอยู่ทำอะไรอยู่ ไม่ว่าจะยากดีมีจน ไม่ว่าจะมีความเสี่ยง โด่งดัง หรือเป็นเป็นบุคคลที่ไม่มีใครรู้จัก อย่างน้อยที่สุด เราก็ต้องการให้คนเคารพว่าเราเป็นปัจเจกชนคนหนึ่งที่ไม่เหมือนใคร

ถ้าเช่นนั้นเราก็ควรคืนชื่อสกุล หน้าตา ครอบครัว เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเราเท่าที่เราจะสามารถหาได้เกี่ยวกับแต่ละคน ทำให้ได้มากที่สุดเพื่อคืนความเป็นปัจเจกชนให้กับเขา อย่างน้อยที่สุดที่เราทำได้แน่ๆ คือ การอ่าน ประกาศชื่อผู้เสียชีวิตทุกคน ทีละคน ในทุกๆ ปีที่มีการรำลึก ๖ ตุลา

(ฉายสไลด์ภาพผู้เสียชีวิตและอ่านรายชื่อฯ ทีละคน ทุกคน)

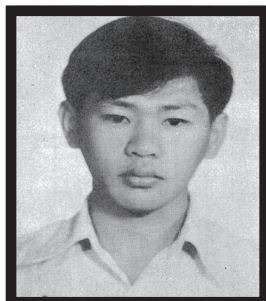
นายพงษ์พันธ์ เพรามธุรส
อายุ ๒๐ ปี

นายมนัส เคียรสิงห์
อายุ ๒๒ ปี

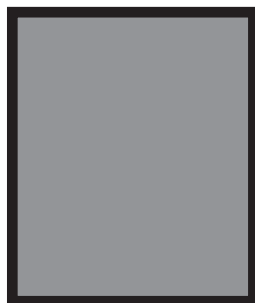
นายกมล แก้วไทรไทย
อายุ ๒๐ ปี

นายวิศิษฐ์ อมรกุล
อายุ ๑๙ ปี

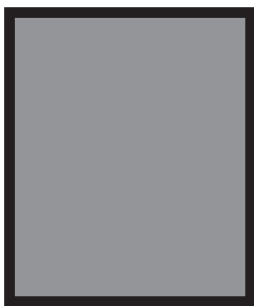
ชายไทยไม่ทราบชื่อ

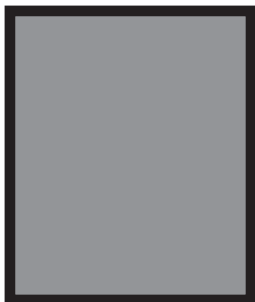
นายอับดุลรอเอง สาตา
อายุ ๒๓ ปี

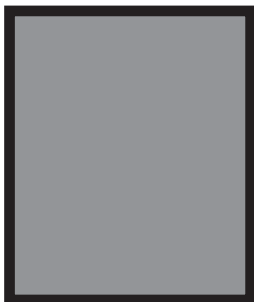
นายมนู วิทยาภรณ์
อายุ ๒๒ ปี

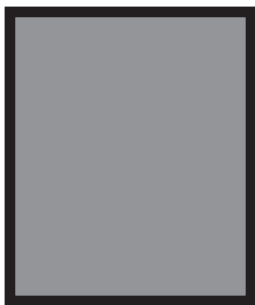
นายสุรสิทธิ์ สุภาภา
อายุ ๒๔ ปี

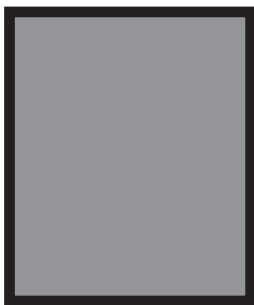
นายสัมพันธ์ เจริญสุข
อายุ ๒๐ ปี

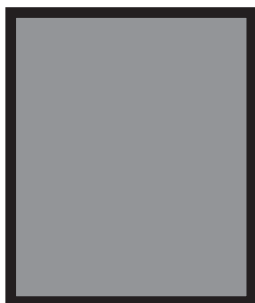
นายสุวิทย์ ทองประหลาด
อายุ ๒๓ ปี

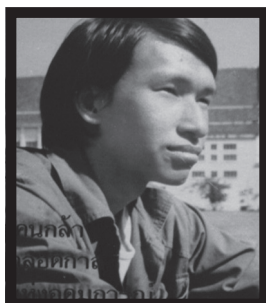
ชายไทยไม่ทราบชื่อ

นายบุญนาค สมัครสมาน
อายุ ๑๘ ปี

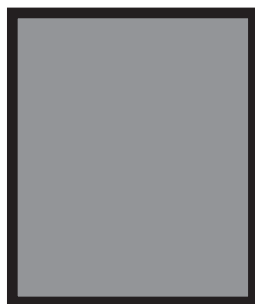
นายอภิสิทธิ์ ไไทยนิยม
อายุ ๑๗ ปี

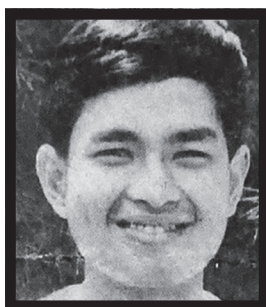
นายอนุวัตร อ่างแก้ว
อายุ ๒๒ ปี

นายวีระพล โอภาสวิไล
อายุ ๑๙ ปี

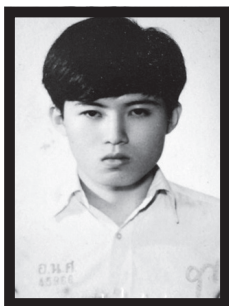
นายสุพจน์ พันธุ์ภาพสินธุ์
อายุ ๒๒ ปี

นายจารุพงษ์ ทองสินธุ์
อายุ ๑๙ ปี

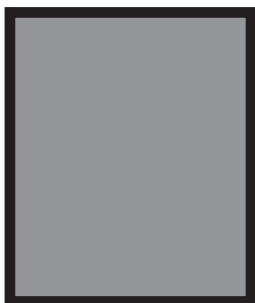
น.ส.ภรณ์ จุลละครินทร์
อายุ ๑๙ ปี

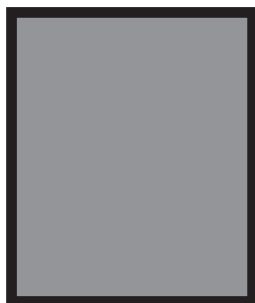
นายยุทธนา บุรศิริรักษ์
อายุ ๒๔ ปี

นายภูมิศักดิ์ ศิระศุภฤกษ์ชัย
อายุ ๒๒ ปี

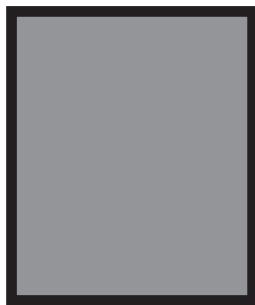
น.ส.วัชร เพชรสุน
อายุ ๒๐ ปี

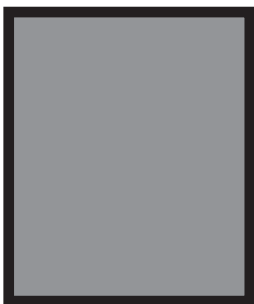
นายदनัยศักดิ์ เอี่ยมคง
อายุ ๒๑ ปี

นายไพบุลย์ เลาหจิระพันธ์
อายุ ๒๒ ปี

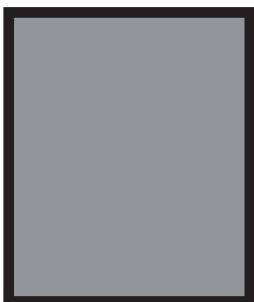
นายชัยพร อมรโจนางค์
อายุ ๔๓ ปี

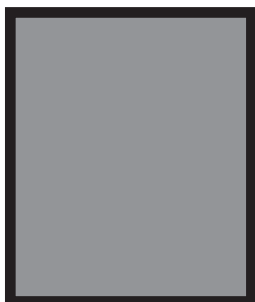
ชายไทยไม่ทราบชื่อ

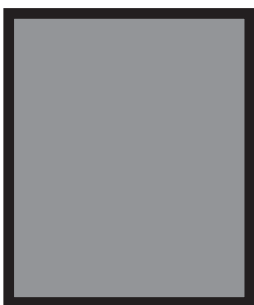
นายอรรียะ ศรีสวาท
อายุ ๒๓ ปี

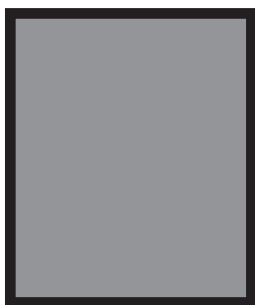
ศพถูกเผาไม่ทราบชื่อที่ ๑

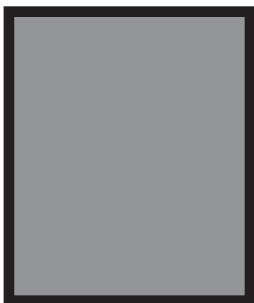
ศพถูกเผาไม่ทราบชื่อที่ ๒

ศพถูกเผาไม่ทราบชื่อที่ ๓

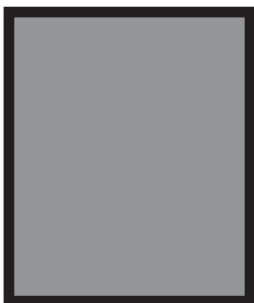
ศพถูกเผาไม่ทราบชื่อที่ ๔

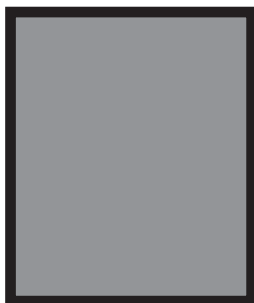
นายสงวนพันธุ์ ชื่นแข็ง
อายุ ๒๓ ปี

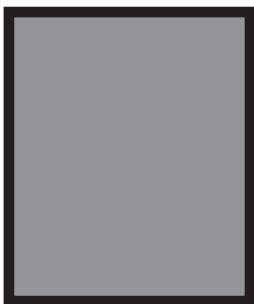
น.ส.วิมลวรรณ รุ่งทองใบสุรีย์
อายุ ๑๘ ปี

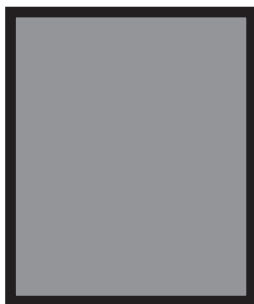
นายสมชาย ปิยะสกุลศักดิ์
อายุ ๒๒ ปี

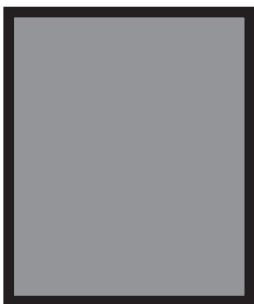
นายวิสุทธิ์ พงษ์พานิช
อายุ ๒๐ ปี

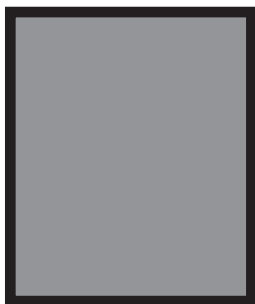
นายสุพล พาน หรือ บุญทะพาน
อายุ ๒๓ ปี

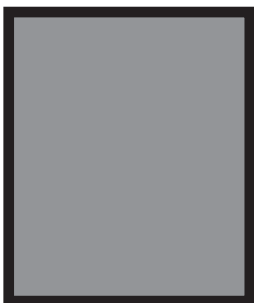
นายศิริพงษ์ มั่นตะเสถียร
อายุ ๒๑ ปี

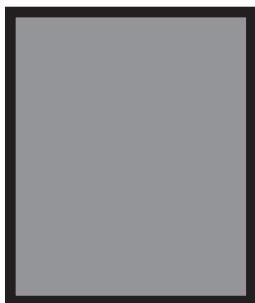
นายवलันต์ บุญรักษา
อายุ ๑๙ ปี

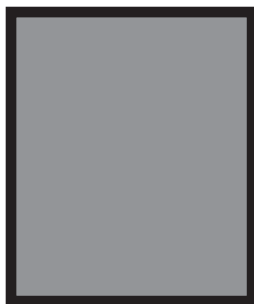
นายเนาวรัตน์ ศิริรังษี
อายุ ๒๓ ปี

นายปรีชา แซ่เอี้ย
อายุ ๒๕ ปี

น.ส.อรุณี ขำบุญเกิด
อายุ ๑๙ ปี

นายวันชาติ ศรีจันทร์สุข

ผมอยากจะเรียนให้ทุกท่านทราบว่า เราได้เริ่มโครงการสืบค้นแหล่งข้อมูล ๖ ตุลาคม ขึ้น จะสืบค้นข้อมูลใหม่ๆ เป้าหมายปีแรกคือทำข้อมูลเกี่ยวกับคนเสียชีวิตและครอบครัวของเขา จากนั้นจะมีการทำทะเบียนแหล่งข้อมูลรูปภาพว่าค้นคว้าได้ที่ไหนบ้าง ทำเป็น digital archive บนอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังมีการให้ทุนวิจัยแก่นักศึกษาที่ทำวิจัยเรื่องนี้ เราเริ่มต้นแล้วตามกำลังคนกำลังทรัพย์ที่ระดมจากเพื่อนฝูงกันเอง

โครงการนี้จะทำอะไร?

๑. สืบค้นข้อมูลใหม่ๆ เป้าหมายจะทำในช่วงปีสองปีแรกนี้มีประการเดียว คือ สืบค้นข้อมูลเรื่องราวของผู้เสียชีวิตแต่ละคนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

๒. จัดทำทะเบียนของแหล่งข้อมูล รูปภาพ บทความงานค้นคว้าเกี่ยวกับ ๖ ตุลาคมว่าจะค้นคว้าหาได้ที่ไหน

๓. ทำเป็น digital archives คือ นำผลของกิจกรรม ๒ ข้อแรกขึ้นอินเทอร์เน็ต ให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้ โดยรวบรวมบทความหรือข้อมูลที่เจ้าของไม่หวงห้ามมาไว้ที่นี้ด้วย

ศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วินิจจะกุล ขณะแสดงปาฐกถาในหอประชุม
ศรีบูรพา

(ที่มา: prachatai.com/journal/2016/10/68230)

๔. ให้ทุนวิจัยแก่นักศึกษาที่ค้นคว้าเกี่ยวกับ ๖

ตุลา

ในปีที่ผ่านมา เราติดต่อสืบหาญาติพี่น้องของ
ผู้ตายได้เพิ่มขึ้น ๑๐ ราย นอกเหนือจากครอบครัวของ

หน้าเว็บไซต์ “บันทึก ๖ ตุลา” หรือ “Documentation of October 6” หรือ “DOct6” www.doct6.com

จารุพงษ์กับคุณแม่เล็กที่พวกเรารู้จักและมาร่วมงาน
ทุกปี หลายครอบครัวบอกกับเราว่าเขาไม่ต้องการแสดง
ตัว เพราะกลัวเดือดร้อน ปราบฏกการณ์นี้ยืนยันว่า ๖ ตุลา
ยังอยู่ในภาวะมีดคม พุดได้อย่างจำกัด แม้ใน ๒๐ ปีหลัง
ก็ตาม ยังไม่ได้ช่วยให้พวกเขาสามารถเกิดความสบายใจ
มีความภาคภูมิใจ มั่นใจว่าลูกหลานเขามีได้เป็นผู้ร้ายที่
ทำอะไรผิด พวกเขายังตกอยู่ในความกลัวเพราะเขารู้ว่า
๖ ตุลาเป็นเรื่อง “ละเอียดอ่อน” มีปัจจัยบางอย่างที่อาจ

ทำให้เขาเดือดร้อนอีกครั้งหนึ่ง จึงขอดำเนินชีวิตตามปกติดีกว่า

ไม่เคยมีคณะกรรมการญาติวีรชน ๖ ตุลา และอาจไม่มีวันเกิดขึ้น

- ๗ -

นับจากหลังเหตุการณ์ในวันนั้นเป็นต้นมามีเพียงช่วงสั้น ๆ เท่านั้นที่ผมเคยมีความหวังว่าชัยชนะกำลังจะมาเป็นเพียงช่วงสั้น ๆ เพียงไม่กี่ปีก่อนที่ความฝันไร้เดียงสาของคนวัย ๒๐ จะสลายไป

เพื่อนเราหลายคนในที่นี้ต้องประสบกับความเจ็บปวดซ้ำสองของฝันสลายในครั้งนั้น ซึ่งคงไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงมากไปกว่านี้ มาถึงวันนี้แล้ว ผมมั่นใจว่าส่วนใหญ่ไม่ได้มองอดีตอย่างสิ้นหวังอีกแล้ว ไม่ได้จมปลักกับความเคียดแค้นจนเกลียดจางซัง แต่ด้วยวุฒิภาวะ ด้วยความหนักแน่น มั่นใจในชีวิตแบบที่เราสมัครใจจะเป็น หลายคนยังใช้ชีวิตแบบที่อาจเรียกได้ว่า “๔๐ ปียังไม่เซ็ด”

ถ้าเราปรารถนาจะอยู่บนเส้นทางชีวิตที่เรารู้สึกสมัครใจจะเป็นผู้กระทำต่อผู้เพื่อให้สังคมไทยดีขึ้น

เป็นประชาธิปไตย ไม่ว่าประชาธิปไตยออกทางซ้าย
สังคมนิยม เสรีนิยม หรือเจตสีอื่นๆ ก็ตามที่ เราต้อง
มีความมุ่งมั่น ผมภูมิใจมากที่เพื่อนฝูงหลายคนยัง
ยืนหยัดอยู่จนทุกวันนี้ ภูมิใจกับคนรุ่นนั้นที่ยังปรากฏตัว
อยู่ท่ามกลางความเคลื่อนไหวทางการเมือง ทั้งๆ ที่มี
ความเสี่ยง มีภาระ แต่ก็ยังมุ่งมั่นกล้าหาญที่ต้องการจะ
เป็นผู้กระทำทางประวัติศาสตร์

คนรุ่นหลังจำนวนมากในที่นี่ กำลังสนใจที่จะ
เลือกชีวิตเช่นนั้น แม้กระทั่งในบรรยากาศแบบเผด็จการ
ที่เป็นอยู่ เราไม่มีการหลอกลวงขายฝันให้ความหวังสู่สี่
ลุ่มห้า “น้องๆทั้งหลายโปรดตระหนักว่าชีวิตชนิดนี้เสี่ยง
อันตราย”

ความสนใจที่จะใช้ชีวิตเช่นนั้นต้องมีความมุ่งมั่น
พอที่จะนำตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำ ด้วย
หวังและศรัทธาว่าจะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง ผมไม่รู้
ว่าความมุ่งมั่นชนิดนี้มาจากไหน รู้แต่ว่าคนจำนวน
ไม่น้อยสร้างมันขึ้นมาในใจของตนเองด้วยวิธีการของ
ตนเอง ในการที่จะผลักดันให้ตนเป็นส่วนหนึ่งของการ
เป็นผู้กระทำทางประวัติศาสตร์

แต่ที่แน่ๆ ต้องมีความหวัง ผมขอพูดอะไรที่อาจ
ดูเป็นศาสนา เป็นจิตนิยมหน่อยว่า คุณต้องมีศรัทธา

ผมไม่มีศรัทธาในศาสนาสักอย่างแต่ผมมีศรัทธาในแบบ
ของผม คือศรัทธาเชื่อมั่นว่ามนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ โลก
เปลี่ยนแปลงได้

๑๐ ปีที่ผ่านมาคงให้บทเรียนกับเราครั้งแล้ว
ครั้งเล่าว่า ความฝันต้องอดทน ต้องดีอ ต้องวัน ต้อง
เตรียมเผชิญกับความลำบากและผิดหวังครั้งแล้วครั้งเล่า
ถ้าสมัครใจจะเลือกชีวิตเช่นนี้ต้องรู้จัก ๒ อย่าง (๑) ต้อง
เยาะเย้ยความทุกข์ยากขวากหนามลำเค็ญ และ (๒) ต้อง
มีความหวัง มีศรัทธา

แม้ว่าในระยะสั้นเราหวังไม่ได้แม้กระทั่งว่าคณะ
รัฐบาลชุดนี้จะหมดอำนาจในเร็ววัน แต่เราต้องมีความ
หวัง มีศรัทธาในเพื่อนมนุษย์ร่วมสังคมไทย มองด้านดี
ว่าสังคมไทยเปลี่ยนได้และเปลี่ยนมาพอสมควร และต้อง
เปลี่ยนแปลงไปอีก จึงจะมีความมุ่งมั่นที่จะต้องการเป็น
ส่วนหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงนั้น

เคยคิดใหม่ว่า เพื่อนที่อยู่ในเหตุการณ์วันที่ ๖
ตุลาคม ๒๕๑๙ เขาติดอะไรอยู่ในระหว่างที่ถูกล้อม ใน
ระหว่างที่เขาช่วยตรึงไม่ให้ฝ่ายขวานุกเข้ามา จำนวนมาก
เขาใช้ชีวิตอยู่หลายนาที่หรือเกือบชั่วโมงตรงนั้น เขาติด
อะไรอยู่ เราไม่มีทางรู้ แต่เคยคิดใหม่ว่าพวกเขาต้องมี
ความหวัง เขาต้องหวังว่าการตรึงอย่างนั้นคงช่วยเพื่อนๆ

//

ความฝันต้องอดทน
ต้องดี ต้องรับ
ต้องเตรียมเผชิญกับความลำบาก
และผิดหวังครั้งแล้วครั้งเล่า
ถ้าสมัครใจจะเลือกชีวิตเช่นนี้
ต้องรู้จัก ๒ อย่าง
(๑)
ต้องเยาะเย้ยความทุกข์ยาก
ขวากหนามลำเค็ญ
และ (๒)
ต้องมีความหวัง มีศรัทธา

//

ที่อยู่ข้างหลังให้มีชีวิตรอด อาจใช้เวลาพอเจรจากับ ม.ร.ว.เสนีย์ได้ โดยที่เราไม่รู้เลยว่าเสนีย์หมดอำนาจไปแล้ว เขาต้องมีความหวังต่อสังคมไทย ต่อเพื่อนมนุษย์ว่ามันเปลี่ยนแปลงได้ เขาหวังกับคนที่อยู่ข้างหลังทั้งระยะสั้นและยาวว่าจะต่อสู้ต่อไป

เคยคิดใหม่ว่า อะไรเป็นแรงบันดาลใจให้อาจารย์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ หุ่่มเทชีวิตของคนอายุ ๖๐ ปี ตะลอนๆ พูดเรื่อง ๖ ตุลาสู้กับรัฐบาลทหารขณะนั้น คนสถานะแบบท่านไม่ต้องทำอะไรแบบนั้นก็ได้อ้อ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์และหลายแห่งยินดีรับท่านไปสอน แต่ท่านไปตะลอนพูดเรื่อง ๖ ตุลา ผมเชื่อว่าท่านต้องมีความหวังคนที่ไม่มี ความหวัง ไม่มีศรัทธาในเพื่อนมนุษย์ไม่ทำแบบนั้นหรอก มันทำไม่ได้ คนอย่างอาจารย์ป๋วยและคนที่ทั้งหลายที่เสียชีวิตในวันนั้น คนเหล่านั้นยังยืนเด่นโดยทำทนายแม่ ณ นาที่สุุดท่าย

- ๘ -

เรื่องเหล่านี้ ... ความยุติธรรม อภิลิทธิปลอดความผิด การจัดการกับความขัดแย้งอย่างมีอารยธรรมและมีวุฒิภาวะ การให้ความเคารพเห็นคนเป็นคน เล็กมอง

อาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์ ในฐานะพยาน กำลังให้การต่อ
คณะอนุกรรมการว่าด้วยองค์การระหว่างประเทศ ของ
คณะกรรมการวิเทศสัมพันธ์ ในสภาผู้แทนราษฎรแห่งรัฐสภา
ที่ ๙๕ ของสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๒๐

(ที่มา: ป่วย อึ้งภากรณ์, *ทัศนะทางการเมือง* (กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙), น. ๓๑๗.)

คนอื่นว่าต่ำชั้นหรือเป็นศัตรู ... เป็นภาระของคนทุกรุ่น
ผมหวังว่าคนรุ่นใหม่จะถือเป็นภารกิจของตนด้วยเช่นกัน

เราไม่ได้ต้องการจัดงานรำลึก ๖ ตุลาเพื่อมา
รวมญาติเชิงเม้งเพื่อมาเศร้ารวมหมู่ แต่การรำลึกเพื่อ
เรียกร้องให้สังคมไทยตระหนักถึงเรื่องเหล่านี้ เราไม่ได้

เรียกร้องว่าอย่าลืม ๖ ตุลาเพียงเพราะต้องการให้สังคม
จดจำเหตุการณ์ที่คนรุ่นผมผ่านมา แต่เพราะการหลงลืม
และความเจียบ เป็นปัญหาเดียวกันกับความยุติธรรม
และอภิสิทธิ์ปลอดความผิด เรามารำลึกเพื่อให้สังคมไทย
ตระหนักกับเรื่องเหล่านี้

แม้คนรุ่นหลังไม่รู้จักเลยกับคนเสียชีวิต ไม่ได้
ลิ้มรสความทุกข์ยากแบบนั้น แต่ภารกิจที่กล่าวมาเหล่านี้นั้นต้องการคนรุ่นหลังทุกคน และหากยังมีความมุ่งมั่น
เดี่ยวคุณก็มีโอกาสได้เจอภาวะอย่างนั้น

ผมยินดีที่ปีนี้ได้เห็นการจัดงานในที่ต่าง ๆ
มากมาย ส่วนใหญ่เป็นฝีมือของคนรุ่นปัจจุบัน นักศึกษา
รุ่นหลัง มีคนกล่าวว่าคนรุ่นนี้ไม่เหมือนคนรุ่นก่อน
พวกเขาถือเอาเก้าอี้เป็นสัญลักษณ์แทน ๖ ตุลา ผมหวัง
ว่าเก้าอี้และสัญลักษณ์อื่นๆ จะไม่ได้ทิ้งความหมาย ไม่
ทิ้งสาระสำคัญที่กล่าวมาจนกลายเป็นสัญลักษณ์ป๊อป
ที่ว่างเปล่า หรือที่มองข้ามเรื่องความยุติธรรม อภิสิทธิ์
ปลอดความผิดและการตระหนักถึงความเป็นมนุษย์
เท่าเทียมกัน ผมเชื่อมั่นว่าคนรุ่นใหม่ตระหนักถึงปัญหา
ที่กล่าวมา

โปรดตระหนักตลอดเวลาว่าอีกด้านหนึ่งหรือ
เป้าหมายของเก้าอี้ ๖ ตุลา คือ คนที่ถูกแขวนคอได้

ต้นมะขามท่ามกลางความยินดีปรีดาปราโมทย์ของผู้คนที่มุงอยู่ เขายังไม่ได้รับความยุติธรรมและอาจไม่มีทางได้รับ ขอได้โปรดรำลึกถึงเก้าอี้ตัวนั้นแล้วอย่าหยุดต่อสู้ จนกว่าสังคมไทยจะหมดอภิสิทธิ์ปลอดความผิด จนกว่าความยุติธรรมจะมั่นคงในสังคมไทย จนกว่าความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันจะลงหลักปักฐานในสังคมนี้

คนรุ่นผมอายุ ๖๐ คงไม่มีแรงจัดงานรำลึก ๖ ตุลาไปได้สักกี่ครั้ง คราวนี้อาจจะเป็นครั้งสุดท้ายก็ได้ที่จัดงานใหญ่ได้อย่างนี้

เราคนทุกรุ่นมาพบปะกันในวันนี้ มาสื่อสารกับสังคมไทยว่าเรามีความปรารถนาดี มีความเชื่อมั่นกับคนทุกรุ่น เราอยากบอกคนรุ่นหลังว่า เราเชื่อมั่นว่า คนที่มีความมุ่งมั่นผลักดันสังคมไทยก้าวไปข้างหน้ามีทุกรุ่น ไม่มีทางหายไป

การรำลึก ๖ ตุลาจึงมีความหมายพิเศษที่เรียกร้องให้ถามตัวเราเองว่า เรายินดีเผชิญกับความทุกข์ยาก เช่น แพ้ประชามติ ถูกรัฐประหาร ได้หรือไม่ ถ้าหากเหนื่อยก็พัก แต่หากต้องการให้การต่อสู้ให้ภารกิจเหล่านั้นลงหลักเป็นเรื่องเป็นราว เราต้องยืนทำท่ายกกับความทุกข์ยากขวากหนามลำเค็ญ เราต้องไม่ยอมให้มีการพรากความเป็นมนุษย์จากเพื่อนเราเกิดขึ้นอีก เรารู้ ตระหนัก

และอยู่กับศรัทธาปรรณาดีต่อเพื่อนมนุษย์ที่กว้าง
ออกไป แม้ที่เห็นดำตาทุกวี่วันจะเป็นตลกที่อยากจะอ้วก
เป็นความอึดอัดขนาดไหน เราต้องมีความหวังความ
ศรัทธาว่าเราข้ามมันได้

- ๙ -

๔๐ ปีแล้ว เพื่อนเราที่เสียชีวิตไปในเช้าวันนั้น
ไม่ได้จากพวกเราไปเลย ไม่ได้จากพวกคุณแม้กระทั่ง
คุณที่อายุ ๒๐ ต้นๆ เพราะทุกชีวิตที่จากไปแล้วกลายเป็น
เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตพวกเราแต่ละคน ไม่ใช่แค่อยู่ใน
ความทรงจำ แต่เราเป็นเราทุกวันนี้ได้ เพราะมีคน
ที่เสียสละเหล่านั้น ทำให้เกิดและเป็นอยู่ทุกวันนี้ พวกเขา
ให้โอกาสแก่ผมที่จะมีชีวิตอยู่ เขาผลักดันให้สังคมไทย
ได้เป็นอย่างที่เป็น ส่วนเล็กๆ น้อยๆ ของพวกเขาอยู่ใน
ชีวิตของทุกคน แม้คนรุ่นหลังที่เกิดไม่ทันเหตุการณ์ เรา
ทุกคนเป็นเราได้เพราะคนที่เสียสละชีวิตในเช้านั้น
ทุกคนและอีกหลายคนที่ยอมมันกระทำการด้วยความ
หวังและความศรัทธาที่ต้องการให้สังคมไทยดีขึ้น เขา
เหล่านั้นถามเราและเตือนเราอยู่เสมอว่า ถ้าสมัครใจจะ

ใช้ชีวิตทำนองนี้ คือ รัน เสี่ยง ต้องกล้าเผชิญความทุกข์
ยากขวากหนามลำเค็ญ เราจึงจะยืนเด่นโดยท้าทาย
(คนฟังลุกขึ้นปรบมือยาวนาน)

ชมคลิปปาฐกถาได้ที่นี้

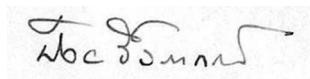

//

เราต้องยืนหยัดในหลักการและพยายามทำ
ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อาจมีผู้กล่าวว่า
กว่าที่จะสนุกก็โหม้ รอไม่ได้ ถ้ารอไม่ได้ก็รอไม่ได้
จะมีรัฐประหารก็มีไป แต่ที่แน่ที่สุดก็คือ เมื่อไม่ได้ผล
คราวนี้ คราวหน้าก็เอาใหม่ ถ้าวันหน้ามีรัฐประหาร
มีเผด็จการ ก็มี ๑๔ ตุลาได้อีก
คนเรานั้นต้องตั้งต้นกันใหม่ ในชั่วชีวิตของผม
อาจจะไม่ได้เห็น ในชั่วชีวิตท่านทั้งหลายอาจจะ
ไม่ได้เห็น แต่หลักการที่ควรจะทำคือการให้การศึกษา
อนามัยกับโภชนาการ และรายได้ที่ดีแก่ประชาชน
จะต้องมีอยู่ต่อไป พวกเราเป็นเพียงเชื้อเพลิงอันแรก
เท่านั้นที่จะให้แสงสว่างให้เขาต้นขึ้น แต่ถ้าเพิณ
ประเทศไทยเกิดเคราะห์ร้าย เราเริ่มงานได้ไม่เท่าไร
ก็มีรัฐประหาร และเผด็จการนั้นมีอยู่อีก ๒๐๐ ปี
ก็ช่วยไม่ได้

//

จากคำบรรยายในการประชุมปรึกษาเรื่อง
“ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน”
ณ ตึกมทิดล สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๑๙

ป้วย อึ้งภากรณ์, “เป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทย,” ใน
ทัศนะทางการเมือง (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙), น. ๒๒๖.

ผมคิดว่าบทเรียน ๖ ตุลา ถ้าจะทิ้งไว้บ้าง
ก็ต้องทิ้งไว้กับคนรุ่นปัจจุบัน ผมเชื่อเสมอว่า
การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยนั้นไม่มีจุดสิ้นสุด
การต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพไม่มีขีดจำกัด
วันนี้คนรุ่นผมอาจจะก้าวล่วงในฐานะคนเกษียณ
แต่ผมคิดว่าวันนี้คืบคลานของการต่อสู้จากคนรุ่น ๑๔ ตุลา
จากคนรุ่น ๖ ตุลา กำลังส่งผ่านถึงมือคนรุ่นใหม่

ศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข

เคยคิดไหมว่า อะไรเป็นแรงบันดาลใจให้อาจารย์ป่วย อังภากรณ์
กุ่มเกษิตของคนอายุ ๖๐ ปี ตะลอนๆ พูดเรื่อง ๖ ตุลาสู้กับ
รัฐบาลทหารขณะนั้น คนสถานะแบบนี้ไม่ต้องทำอะไรแบบนั้นก็ได้อ
มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์และหลายแห่งยินดีรับท่านไปสอน
แต่ท่านไปตะลอนพูดเรื่อง ๖ ตุลา ผมเชื่อว่าท่านต้องมีความหวัง
คนที่ไม่มีความหวัง ไม่มีศรัทธาในเพื่อนมนุษย์ไม่ทำแบบนั้นหรอก
มันทำไม่ได้ คนอย่างอาจารย์ป่วยและคนที่หลายที่เสียชีวิตในวันนั้น
คนเหล่านั้นยังยืนเด่นโดยท้าทายแม้ ณ นาทีสุดท้าย

ศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วินิจจะกูล

ISBN 978-616-8139-08-0

9 786168 139080